

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

www.angp-hb.co.za

info@angp.co.za

OBU ỤNWU- ẸLU ỤWA MỌBU KWANỤ ỤMADU Ẹ NYORU LẸ INYO

(Iphe ẹ eserụ ese iryi ẹ gude akọwa ẹ iphe dụ)

Nwa ẹkwo yẹ ẹ gude akọwa iphe ẹ serụ ese ẹ bụ ẹke evu ụzo defuta e bụ le mba Fransu, l'apha 1732. Ẹ megbuo Revurenụ J.R. Gschwend dekwa kwa yẹ l'apha 1929 t'ẹ gude ẹgye ozu oma lẹ mba Africa lofu. Ophohu bọ ẹ dẹwaru e yẹ l'olu mba rwuru okara unu l'ukporo ise, sụbe l'i yẹ ẹka ndụ l'ahuma maka; ide ẹkwo ẹ gude ẹzu ozu oma l'ụwa lofu, o buru ẹhe nọ ede iye ẹkeru iphe rwuru mba ukporo ẹto lẹ iryi lẹ ise. Iphe ẹ kuru e mbụ bụ "Inyo ẹ gude ẹnyo obu onye obule" Mọkwanu ẹkwo l'akọwa obu ụmadu. Mba dụ ikye ikye, lẹ ndụ ụmadu ha shiine, ndụ ogbe ẹ ndụ amadu bọ a sụbewaru lẹ nwa ẹkwo yẹ mee t'ẹhe marụ iphe bụ ezhi opfu ndzofuta kẹ shi l'onu Chileke, awa ẹ onye l'epfuchitaru Chileke bụ Izukelu kowaru e apha olomole laru azuọ aba anwuru Jizosu shi, "A ga mu ene unu obu ofu, oge ẹhu bọ unu g'abu ndụ ibe mu, mu a buru Chileke unu!" Izukelu 36:26-28.

COPYRIGHT

ISBN 978 – 1 – 919852 – 86 – 7

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. BOX 2191, PRETORIA, 0001, R.S.A.

(A Gospel Literature Mission financed by donations)

(Reg. No. 1961/001798/08)

OBU UMADU

ỤLO NSỌ CHILEKE M'Ọ BỤ ẸKE SETANỤ L'ANỌ ARỤ ORU OPFU NKỌWA

Gẹ I n'agụ ẹkwo yẹ vuru l'obu l'ọ dọ gẹ inyo I gude ẹnyo ndzụ ghụ. Mẹ I bụ onye l'ekperu Chileke o, mẹ I l'agwa iphe o, mọkwanụ lẹ i bụ onye ẹkwedu lẹ Kұrayisutu, ọ bụru l' tsonyarụ Chileke ghachi azụ lẹ gụ a l'ẹtsohedu, bọ nwa ẹkwo yẹ g'ekoshi ghụ g'onodu ghụ dọ l'ifu Chileke. "Umadu l'ahuma ẹli ẹhu, mẹ mụbenduye l'ahuma obu" (Ẹkwo Samulu kẹ mbụ 16:7). Chileke bụ onye l'ahumanwu umadu ree g'ọ dọ.

Setanụ bụ yẹ bụ nna ndụ l'adzụ ụkaa lofu. Yẹ bụ eze ndụ a l'akwabedụ Chileke ubvu, l'eze l'achi ụwa ngyọ yẹ. Yẹ bụ onye l'eme onwo iye t'ọ dọ gẹ maa ozu Chileke, e me ụnwoke l'ụnwanyi t'ẹhe tso ụzo kẹ abudu ezhi ụzo. Gẹ oge nọ abvụ lẹ ike lẹ ike yẹ bọ ibvu ndụ l'epfuchitarụ Chileke abudu ezhi wufutashiru ẹ me gẹ l'ẹhe bụ ezhi ndụ l'egyeru kұrayisutu ozu. Yẹ kpatarụ iphe bụ lẹ Setanụ l'eme onwo iye t'ọ dọ gẹ ndụ maa ozu l'egyeru Chileke ozu (2 Kọrenti 11:13-14). Sẹtanu bụ chi l'achi ụwa yẹ l'emechi ẹnye ndụ umadu g'ẹhe a g'amadụ lẹ Chileke yeru hẹ obu, k'ọ l'aburu imarụ lẹ Jizọsu nwuhuru mete t'adzofuta hẹ. (2 Kọrenti 4:4). Ndụ meswe lofu, lẹ ndụ lofu ekwedu lẹ Chileke nwuhwaru lẹ ime obu hẹ, ẹhe kpuhuwarụ ishi lẹ iphe Chileke lofu, ekwedu lẹ Chileke nwuhwaru lẹ ime obu hẹ, ẹhe kpuhuwarụ ishi lẹ iphe Chileke lofu, ọ bụru onye n'achi hẹ nyi bụ chi kẹ ụwa yẹ. Atufu lẹ emeyarụ obu hẹ, ẹhe mata l'ẹhe bụ ndu nọ lẹ oke iphe ọsulehu, l'ẹhe bụwa ndụ nọ l'onu onwu, bọ ẹhe bụwa ndụ larụ maanụ. "Onye ọbule l'ashi lẹ yẹ akala ẹmeswee iphe ngyo l'adzụ ụka, ọ bụru ẹswe bọ onye ẹhu n'echi onwo iye." Iphe Chileke gude mee tẹ nwa e bụ Kұrayisutu bya bụ meka t'ọ mebyishie iphe Setanụ meru (1 Jọnu 3:8). Yẹ bụ unu woru onwo unu yee l'ẹka Chileke, jika Sẹtanụ l'ọ g'eshi l'ẹke unu nọ lufu, unu byaryitarụ Chileke ntse, l'ọ g'akpuryitaru unu ntse. (Jẹmusu 4:7-8).

Gẹ I n'agu nwa ekwo ye bo anyi n'aryo Chileke t'o nee ghụ ukye, le obu I ga e gude huma g'I du l'epha Jizosu amenụ. Kweta le I bu onye l'eme iphe ngyo, ashikwa l'i bu onye aka pfu oto, maka l'ekwo opfu Chileke shiru "O buru le anyi shi l'anyi a l'emedu iphe ngyo bu eswe bo anyi n'echi o nwo anyi, opho ire nanu adu anyi l'onu. M'o buru l'anyi epfufuta iphe ngyo anyi meru bu Chileke bu onye l'eme iphe g'o pfuru e, b'o g'eme iphe kweshiru nyi. O g'agbaharu iphe ngyo anyi meru, sashie anyi iphe meswe anyi meru" (1 Jon 1:1-10) "Mee Jizosu bu nwa Chileke l'asashi iphe ngyo lofu anyi meru."

Onodu nabo bo no nyi, le Setanu bu nnaofu ghụ, mo le Chileke bu nnaofu ghụ, ehe nabo bo I g'abuchima ohu onye nanu haa onye ke ozo. O buru l'i leru ndzu ghụ enya kyofuta le iphe ngyo n'achi ndzu ghụ b'ekpuchikwe, ku Chileke t'o bya adzo ghụ, lo yele echinu bu onye furu i yeru ghụ aka. Chileke g'asube l'eke nwa e bu Jizosu no bu onye byaru l'awa maka ndu l'eme iphe ngyo mebyshie ike Setanu, le ike meswe ehu, mee te i nweru o nwo ghụ. Jizosu ohu bu ye bu onye ndzofuta anyi. Hubeakwa ama le oge obule i no adzu ndzu bo i no le ifu onye du nsọ buru onye maru iphe obule e woharu ewoha, mohudu ke no anyi le obu. T'o dookwa ghụ anyi enya l'o nwedu iphe anyi furu iwohakotaru Chileke. Mehudu me k'anyi nekye le obu, maka lo Chileke keru nshi anyi gude anu iphe, bo anyi g'ekye l'o g'anodu anu iphe e? Ye meru nshi, b'o g'anodu iphe e? (Ebvụ oma 94:9).

Chileke no ekye uwa lofu nkye, o l'ene ndu l'akwabe iye ubvu ike (Iphe e meru ke ebo 16:9).

Nye okpa umadu lofu bo Chileke n'ahuma, opho o nwedu ochi nweru ike ikpuchi onye obule l'eme iphe ngyo l'ifu Chileke" (Jobu 34:21-22).

Mele Jizosu e woduru onwo iye ye he l'eka maka l'O maru ehe lofu (Jonu 2:24).

"Onodu ndu Chileke gbaharu iphe ngyo he kagbu ree, ehe

bụ ndụ Chileke nyazọrụ meswe Һ, ọnọdu onye Chileke shirụ Һ onwehedu iphe ngyọ o meru, yele onye enwe ire ngyọto kagbu ree (Ebvụ ọma 32:1-2).

NKỌWA IPHE ẸSERU ESE KẸ MBỤ

Iphe ẹ serụ ese yẹ nakọwa obu onye l'agwa iphe, Һ onye l'eme ngyọ ngyọ, kẹ nwoke mẹ kẹ nwanyi, awa g'akọwaru e l'ekwo opfu Chileke, onye ẹhu bụ onye ọ l'agụ gẹ t'ọ nwetagbuọ iphe nọ l'ụwa yẹ lofu. Iphe eseru ese ye wa n'ekoshi gẹ obu ụmadu l'adụ mẹ Chileke lee yẹ ẹnya. Gụo Ẹkwo Ẹtu 23:29-33. "Unu koshi mụ onye l'anguka mee, onye bụ ọnguru gye Һ ndegụ ọnguru gye Һ ndulo, mẹ mụ a karụ unu Һ onye lawarụ manụ bọ onye ẹhu bụ, ndụ ọ dụ naa bọ o kweshirụ tẹ imiko Һ meru unu. Ẹhe bụ ndụ aphụ l'ejị obu oge lofu, ẹnya a l'ẹke he gbaragbara, ẹhe bụ ndụ l'alwupheshi ọgu, ndụ ọ dụ naa bụ oge lofu bọ ẹhe l'adọ Һ ọzo mee, ndụ bụ mee akuru b'ẹhe l'akyopheshi oge lofu, ndụ ọnya ẹkweshidụ j nọ l'ẹhu, mele ọnya gberụ jị Һ ẹhu. Yẹ bụ Һ a l'anma ọkwa ashi, "Bẹ ele kwa mee ẹnya oge ọ n'afụ ụfu l'ime okoro, maka l'ọ g'eme ghụ chi sahu ọ dụ ghụ g'egyo agwo taru ghụ, ọ l'agba g'akpi, oge ẹhu b'ọ g'eme tẹ gụ lee nwanyi abudu nye ghụ ẹnya. Maka Һ yẹ g'eme iphe obu ghụ g'alufu l'ẹke Chileke nọ, j gbakuta Chileke azu."

! lee iphe eseshirụ Һ obu ụmadu ọ bọ j g'ahuma anụ ẹgu Һ iphe ngyọ jiru Һ iye, anụ jiru Һ obu ọhu n'akowashi ọnodu obu l'eme iphe ngyọ, maka Һ Һ obu bụ ẹke iphe ngyọ shi alufuta, Chileke shi l'onu onye l'epfuchitaru e nyi bụ Jeremaya pfuọ shi, "Onwedu onye nweru ike ima iphe nọ Һ ime obu ụmadu, ọ parụ ngyọ, dụ ogbu, onye furu j gwokota e" (Jeremaya 17:9).

Jizosu gbaberu ọkpa Һ iye shi, "Lẹ ime obu ụmadu bọ ẹgyo nggomunggo l'eshi. Ọ buru ẹgyo nggomunggo ọhu l'eme tẹ nwanyi mẹ kẹ nwoke, yẹ Һ tẹ nwoke mẹ kẹ nwanyi. Ẹgyo nggomunggo ọhu l'akpata izhi oshi; igbu ọchi, iryi ogoryi, j nwe ẹnya ụfu, ime ẹgyo umere; jgho ụgho, gẹ ime dadada. Mgbashi, ipfubishi ụmadu, iwoli onwonye eli; yẹ l'ime eswe

1. OBU ONYE L'EME IPHE NGYỌ

eswe. Iphe ndu ye lofu l'eshigbashi umadu l'obu, o buru ye bu iphe l'emewu umadu l'ifu Chileke." (Maki 7:21-23).

1. EḤFURU : Ohalofu l'agya Eḥfuru maka l'o l'ama uma, iphe eḥeru eḥe le obu umadu o bu iphe Eḥfuru n'ekoshi bu meswe i mee oga, iwoli onwo onye eli. Lusifa bu onye ogye ozu furu ikye l'eke Chileke no, mele iphe kpataru nyi bu l'a chizeru e l'awa, opho o buhedu onye ogye ozu Chileke bu meswe i me oga, o buru ye kpataru iphe Setanu byaru aburu onye adumashi Chileke. (Azaya 14:9-17; Izukelu 28:12-17).

I me oga l'eshi l'oku maa a bya, o l'ekoshi onwiye l'uzo dugbashi ikye ikye. Uphod umadu l'e gude eku ehe nweru e me oga, awa ekwo ehe guru, awa uwe ehe l'eye k'uphodu l'agbabegburu o nwo he oto, opho o l'emedu he me iphere, I yegbashi iphe e gude e me uma uphodu, ke a l'aphabe l'era, le ke a l'agbabe l'eka ge iphe ndu ozogbashi. Onye l'epfuchitaru Chileke bu Ayizaya pfuwaru e o do enya l'ekwo Ayizaya 3:16-24. Uphod l'egude ego nna he kparu deberu he eme oga, obodo ehe shi, omelali ehe l'eme, l'awa iphe ndu ozo Chileke gude gozhishie he, ehe agberu nyazo le Chileke l'ajika ndu l'eme oga eyeru ndu l'ewotsu onwo he ali eka. (1 Pita 5:5). Chileke kporu ndu l'eme oga le ndu l'ewo onwo he ge lo ehe kagbu ashi. (Ekwo Etu 8:13). I me oga bu eke o l'edu umadu ala bu le iphe g'eme te onye ehuru laa manu. O l'eme te ndu l'ewoli onwohe eli daa. (Ekwo Etu 16:18).

2. NGKUTA : Iphe nkuta nochiru enya e bu egu ke iphe ke ura ye, egu nwanyi, ime ngyo ngyo, le iryi ogoryi. Iphe ngyo ye a gushiru paru eka, o buru ye jiru le ndzu ndu godo. Godo bu oge ikpe azu ohu Chileke pfuru l'ekwo opfu e ehuru, ye kpataru iphe bu l'anyi aduhe enwe ike ekweta l'ezhi opfu ke Onye nwe anyi bu Jizosu Kurayisutu ohu, k'o pfuhawaruru unu apha olemole laru azu o, le oge ikpe azu g'adu ge oge ke Sodomu le Gomora. Ezhi opfu bu l'o buhedu so le iphe ngyo ohu kpuryi unwoke l'unwanyi ehuru, kama l'o byagbuwaru ge l'ibe ndu ke l'ekperu Chileke, g'ulo obvu, g'ulo ekwo, l'ulo oru l'eke dugbashi ikye ikye bu eke a l'emegbashi iphe ndu ozo. Iphe ngyo le iphe l'eme iphere ehuru gudewa uzo

ụgho byarugbuwa bya eburu ịe ime obu ụnwu ụmadu sùbe
 le iphe a l'ahụma k'a l'ẹku Fimu, yele eke ẹhe l'eme ebvu
 uchi, l'ụnwu ẹkwọ ngyọ a l'agụgbashi, g'ụzo ọzo dughashi
 ikye ikye bụ ke meguderu opfu Chileke bọ a nọwa agban-
 weshi ẹpha, a gushie ẹpha ọgbaru ọfu, ẹpha ọgbaru ọfuọ
 ọhu bụru ẹpha egude ekpuchi iphe ngyọ t'ọ dū g'ezhi iphe.
 Mele awa iphe ẹhu bọ a makwaru hụ l'ọ bụdu ukye Chileke,
 l'ọ bụ iphe meguderu iwu ịe opfu Chileke. Agụta ọnu ụnwu
 ụmadu kpebuwaru ụzo ọfu ẹhe n'adzụ ndzu, k'ẹhe n'adzụ
 sùbe ịe iphe ẹhe hụmaru ịe Fimu ịe k'ẹhe gụtaru l'ẹkwọ. Ke
 bụkwahu ẹhe emegbuọ ẹhe akyọfuta l'ẹhe nọ ịe iphe ọtsulehu,
 ịe iphe l'ewota iphere l'ikwa ọ bụru l'ehe maru. I dzu ndzu
 ngyọ ịe ikwasweru onwo onye enya, g'i gude onwo onye
 eme emereme bwa iphe unwoke l'ụnwanyi gude eme ọga
 l'ogbo ọfu ye. Igyegbashi ebvu uchi ge k'eswe k'ẹhe l'ẹku
 Pati bụ ẹke a l'anọ anwutashi iphe ngyọ hụ. Ndu kataru ẹhu
 ịe ime iphe ọma ge Josefu ịe (Ekwọ Mbụ mbụ 39) ge ndu
 ọzoghashi b'a dūhe ewo ge ndu maru iphe, ọpho ẹ gudehedu
 he anma ẹtu godo. Godo bọ unwoke aduhe egudeta onwo
 he gbururu ẹhe aluta nwanyi, ọpho unwo agbọ aduhe enwe
 ịke ẹ gude onwo he gbururu ẹhe aluta zhi. Unwanyi zhi he
 nwuhuru l'anọhu l'ẹke anọ ọlo ẹkwa zhi he unwoke a l'etsutsu
 he ọnu, emegbashi ẹbyi=ẹbyi. Ọpho awa ndu ụmadu dū nọhu
 a l'aladu l'ẹke Chileke bụ eze ẹhu, "Maka ịe ndu ẹhe l'ụnwanyi
 l'emebyishi onwo he, ge ndu l'egbu ụmadu, ge ndu l'agwa
 iphe, ge ndu l'adzụ ụka, ndu l'adzụ ụka dū he ree bụ l'azu
 obodo bọ ẹhe nọ (Ophuleny 22:15). Ye kpataru iphe bụ
 ịe Chileke shiru "Unu b'ẹ gudekwa I me ke nwoke ịe nwanyi
 bvu ẹbvụ, lo te unu b'emekwa ememe ofu. Iphe ngyọ lofu
 a l'eme bụ l'eli ẹhu ụmadu b'a l'eme iye. Mele ndu ọbule
 ẹhe ịe nwanyi l'aze bụ onwo he b'ẹhe n'emeswe emegude.
 Ọ futaru ịe unu ama l'ẹhu unu bụ ọlo nsọ Chileke e? Lo sọ
 Maa Nsọ Chileke bọ l'ẹbu ịe iye,? Ọ bụdu unu nwe onwunu
 lo Chileke nwe unu" (Kọrenti ke mbụ 6:18-19) "Maka e bụ
 onye ọbule mebyiru ọlo nsọ Chileke bọ Chileke g'emebyi.
 Maka l'ọlo nsọ Chileke dū nsọ unu ịe onwunu bụru ọlo nsọ
 Chileke ẹhu" (Kọrenti ke mbụ 3:17).

3. EZHI – Ezhi bụ iphe ọ n'ekoshi ịe iphe ẹ seru ẹsee bụ

ingunuka mee l'umadu i bu ony iphe a l'atsudu onu. Ezhi bu anu l'alwukowaru iphe obule o humaru e ye l'onu, o huma iphe du ree bu eryi ryi, oge o humaru ke rwehuru urwe bukwahe e hu eryiryi. Nohu bu ge onye l'eme iphe ngyo l'eme, awa umadu ohu bu iphe obule gbataru e l'obu b'o l'eme, opho o jikwa aji, ke ka ngyo bu lo ke k'umadu zuru e t'o mee, o mekebe ye le b'aji aji me opfu Chileke kwadoru e. Foto adudu ree bu ye bo l'a du e ree i huma nyi. Ekwo adudu ree agugu bu yehu bu ke l'adugye iye ree igu nyi, ge iphe ndu ozogbashi. Iphe ngyo obule nyiru ememe bu ye l'emegye iye. O gberu buru ehu umadu ohu kweshiru i bu ulo nsọ Chileke dzu ndzu b'o woru mebyishi e, o buru iphe o gude mebyishie ye bu iryi iphe Chileke shiru t'a so nsọ, ingu okpoko, le iryikya enwuru eryikya ge ikpo ke akpokpo. Ingu gufu ke bu enwuru iwu le akpuru obvu adudu ree bu ye bu ke l'atsọ e utso. Mele o maru hu le unwu iphe ehu tukoru buru umadu i mebyi ulo nsọ Chileke le l da iwu Chileke. Tanu bo ingu okpoko le ingu gufu tushiwaru ibvu unwu umadu apuryiza, o buru so ike Chileke l'echinu g'anafuta unwu eli uwa l'ike Ekwensu, le ohu ke iryigbashi iphe ehu lofu. O nweru ndu ke l'ashi l'ehe bu ndu l'egye Chochi, l'ehe a l'angudu enwuru l'ulo Chochi lo le ibe he b'ehe g'ano angu okpo le enwuru iwu ohu, maka l'ehe l'ashi l'ulo Chochi bu eke du nsọ, bo ingu enwuru l'ekahu bu ikparyi Chileke. Ehe agberu nyazo le ime obu he bu eke Chileke le eku ulo nsọ ohu. Lo le ime obu ohu a l'akpo oku ohu bu eke b'okpobe ulo nsọ Chileke. Ehe nyazo le Pọlu deru shi **“Unu ama le unu bu ulo nsọ Chileke e, le Maa Nsọ Chileke l'ebu ebu l ime obu unu o?”** “Onye l'emebyi ulo nsọ Chileke bo Chileke g'emebi, maka l'ulo Chileke dukwa nsọ. O buru unubendu ye bu ulo nsọ ohu gedegede.” Pọlu shinwekwaru hu “Unu buru uba ye l'eke iphe ngyo no, maka le onye obule l'eme iphe ngyo bu anu ehu e bu ulo nsọ ohu bu Maa Nsọ ohu o shi l'eka Chileke nata b'o n'emebyishi. Maka e bo unu g'amaru l'o budu unu nwe onwo unu.” (Korenti ke mbu ishi 3:16-17; 6:18-19).

Ekpuryi le iphe ogu du ngyo, opho onye ekpuryi abudu ezhi umadu le ifu Chileke. Iphe anyi l'eryidoru nryi bu meka te anyi dzuru ndzu; anyi adzudu ndzu mete anyi ryi nryi. Onye

eguu n'agụ l'ryi ezhi nryi ryijie ẹfo. Mele onye ekpuryi bọ onwedu iphe l'atsụ e ọnu.

Onye ẹkpuryi b'onwenwedu iphe l'atsụ iye ọnu, ọpho ẹfo a l'ejigyedu iye eji. Iwu a tūru nee ndụ kẹ Chileke l'ẹkwo Ọgbandzụ akahụ bụ tẹ atụgbuọ ndụ ẹkpuryi lẹ ndụ iphe l'a gugharụ l'mkpuma (Gụo Ẹkemu 21:18-21). Ndụ l'anguka mee lẹ ndụ l'eryinuka iphe eryiryi l'ada ụkpa. Ọ bụru ọru ghụ bụwa t'j rylie nryi nguo angu bụwa kuta iyegude nkuryika ụwe (Ẹtu 23:21; 28:7). Nyatakwa nwoke nanụ nwere ẹku shine bụru onye ẹkpuryi lẹ onye l'eryinuka iphe, lẹ onye bụ ohu l'eke iphe ọ l'eryi nọ, l'ọ nwuhuru hụma onwo iye l'ọku maa l'ẹke ọ nọ lẹ oke iphe ọtsulehu. Egyo iphe nọ le iphe a l'angụ angụ abuduru iphe a g'egude ọnu pfu. Sọ iphe mee dū ree bụ t'edelegye iye edele. Ẹkwo opfu Chileke shirụ l'o nwedu onye l'anguka mee g'atụ ọkpa l'mbarezhi Chileke. Mee abudunu nryi, lọ iphe ọ l'eme bụ ime tẹ ụmadu b'amahe onwo iye. Ọ l'eme tẹ onye nguru e nyi mẹ kpọlọkpọlọ, ọ l'eme tẹ ndụ nguru e nyi mee dadada, ọ l'emekwa hụ t'ẹhe pata ụma gbukashi onwo hẹ. Ibvụ ụmadu bọ gburu ọchi nọdu mkpọro godo bụ iphe kpatarụ e nyi bụ l'ẹhe nguru mee. Iphe ẹhu bụru iphe ẹhe a g'ajika ime m'ọ bụru l'ifu doru hẹ ẹdo. Mee bụ iphe l'ezu ụmadu opfu. Iphe ọbule l'eme ẹme bụ iphe l'ezu ụmadu t'o mẹ ẹswe ẹswe. Yẹ bụ lẹ onye mee duswewarụ ụzo a l'amanwedu iphe ọzo. (Ẹkwo Ẹtu 20:1). Ndụ l'akụ mee l'eme ẹme, gẹ ndụ l'ere ere bọ Chileke tūkowaru ngakota ikpe. Maka le Chileke pfuwarụ e o doo ẹnya oge Ọ n'shi **"Nchọ ndụ l'angụ mee l'eme, ndụ bụ ikụ akuru bọ egude marụ hẹ."** (Azaya 5:22). **"Nchọ gube onye patarụ mee nee ibe ghụ, nchọ gube onye dọberụ ibe ghụ ekpemu mee t'ọ ngụ, nchọ gube onye kyeru ibe ghụ mee ọ nguo nọdu atsu kpọlọkpọlọ."** (Habakuku 2:15). T'o doo unu ẹnya l'o nwedu ndụ l'eme iphe ngyọ g'etso le ndụ ibe Chileke, t'ọ ba adukwa onye g'echi unu eswe, le ndụ l'eme iphe ngyọ gẹ ndụ l'agwo ọbvụ, lẹ ndụ l'eryi ogoryi, gẹ onye nwoke l'egyepfu nwoke ibe iye tẹ yẹ l'iyee zee, gẹ ndụ oshi; gẹ onye iphe a l'ejidu ẹnya lẹ ndụ l'angugharụ mee g'ndụ l'anọ ebvụ ụmadu ọnu l'azụ bọ o nwedu iphe g'eme ẹhe g'etsu lẹ ndụ ibe Chileke. (Ẹkwo Kọrenti kẹ mbụ 6:9-10).

Onwedu onye furu itu ego l'anyi a l'emedu iphe ngyo l'uwa ye! Maka le iphe l'eshi anyi le obu alufuta donwuru anyi enya renwurenwu nanu nanu ! mee egyo umere wrehururu urwe, iphere ibvu umadu l'ifu, igba egya; l' igwo obvu ge umadu le ibe iye isepheshi opfu, ikpa ikye ikye, le iphe b'aji umadu enya; le inguka mee, l'eguu iphe lofu ge iphe ndu ozo dugbashi nuhu, bu iphe l'eshigbashi umadu le obu a lufuta. Te mu sekwa hu unu aka le nshi ge mu seru e unu mbu le ndu l'eme iphe du naa lofu a l'etsodu le ndu ibe Chileke (Galeshia 5:19-21). Polu shiru te unu b'a nokwa angu mee k'o g'ano e mee unu e mee, maka l'o g'emee unu aburu ndu maanu. O shikwaru hu lo iphe unu g'anogye eme bu te unu kwe te Maa Nso Chileke chi ndzu unu. (Efesosu 5:18).

Jizosu n'ekushi ndu umadu oku ashi onye obule eguu minyi n'agu t'o bya, te onye ehuru bya anguta ezhi minyi ke bu onye nguru e nyi bo ekpuryi a l'akponwedu onye ehuru nku ozo. Onye woru onwiye ye Jizosu l'eka bo iphe ehuru o pfuru l'ekwo opfu Chileke ehuru g'emedzu le ndzu onye ehuru. Ke bu le onye ehuru bo g'abu ogbawara ke minyi ndzu g'ano eshi asofuta (Jonu 7:37-38). Onye l'epfuchitaru Chileke pfukwaru e hu l'ekwo opfu e shi, "Onye eguu minyi n'agu te onye ehuru bya l'ogbawara minyi ndzu bya anguta minyi, opho onye enwe ego te onye ehuru bya azuta nryi gye eryijie efo le ba apfu ugwo, onye ehuru abya agata mee, zuta miluku le ba apfu ugwo, le ba e ne iphe obule." (Ayizaya 55:1). Jizosu pfuru e l'onwiye shi, "Onye nguru minyi ke mu n'ene bo eguu minyi a l'agunwedu e gburu gye eye le gbururu. Minyi mu ge ne onye ehuru g'aburu onye ehuru obvu minyi ke l'e ne ndzu a l'abvudu abvu g'ano eshi agbafuta sibe le gbururu gye eye le gburu. (Jonu 4:14).

4. MBEPFU : Mbepfu bu anu a l'egyeshidu igye ike. Iphe mbepfu n'ekoshi le iphe eseru le obu umadu ohu bu meswe ke b'eme iphe oge o kweshiru, le l'igwonshi (Ekwo Samulu ke mbu 15:23). Onye a l'ebudu ehuru okwa l'adala le iphe otsulehu. B'eme iphe oge o kweshiru l'eme t'anyi b'enwe ike pfuru yeru Chileke, o l'eme t'anyi b'enwe ike gu opfu Chileke,

ọ l'eme t'anyi b'ẹnwe ike aryọ Chileke iphe n'akpa anyi. Yẹ bọ l'akpata iphe anyi a l'enwedu ike agụ opfu Chileke kẹ bụ sùbe lẹ iye bọ anyi g'eshi nweta ndzụ a l'abvụdu abvụ. Onye ẹnйiru adụ ẹnwe ike a l'wụ ẹlwu bụ onwiye b'ọ n'ẹgbu, iphe ọ l'adọ ẹkananụ ekye bụ iphe yẹ g'enweta. (Etu 21:25-26). Joshua shirụ ndụ Izurelụ "Unu ba anọhe l'ẹka-nanụ ekye iphe unu g'ẹnweta, unu bu ẹhu ọkwa gye ewota iphe unu." (Ekwọ ikpe 18:9). Ụnwu ụmadu bọ ndzụ ẹnйiru lẹ bẹ ẹkweta lẹ Chileke mewarụ hẹ debe kpọlọkpọlọ. Yẹ kpatarụ Jizọsu gude shi unu gbalishi ike shi l'ọnu ụzọ kẹ dụ nwuchi ghata. (Luku 13:24). "Onye ọbule l'akyọ iphe l'akyọta e" (Matiyu 7:8). Maka l'ẹke Chileke bụ eze bụ onye dụ garagara l'echinụ l'a laa lẹ iye. (Matiyu 11:12). Ba e kukebe akpa ishi g'anyi g'eshi nweta ndzụ kẹ a l'abvụdu abvụ bụ yẹ l'akpata iphe ibvụ ụmadu n'anwushi a laa manụ tanụ. Ọ l'apfushi anyi ipfu yeru Chileke le i kweta iphe bụ ọkpobe nkwa Chileke ẹhu bụ ndzụ a l'abvụdu abvụ ọhu. Yẹ l'akpata iphe bụ Chileke l'epfu eyeru ghụ i l'ekyebe ifu lẹ iphe bụ iphe maanụ, i l'ashi lọ ekyele mọ ọbu mbọku sọru ghụ nyi gụ aba akpaa-ishi kẹ Chileke, ọ buru ye l'akpata iphe bụ oge ụphodu ụmadu anwuhu l'ba ama onye Chileke bụ. Chileke l'epfu godo gẹ i n'anụ ọlu e yẹ gụ ba emechikwa obu ghụ (Hiburu 3:7-8). T'o doo ghụ ẹnya l'l ma ekyele, ọpho onwedu onye marụ iphe ekyele g'abụ.

Ndu zhibya gude ẹkwe mbepfu eme mgbashi, kama itukwashi Chileke dzụ ndzụ obu oge mkpa le iphe ọtsulehu byarụ, bụ iphe agwa lẹ ndụ zhibya b'ẹhe gberu a tųkwashi obu. Chileke neru ụnwu Izurelu iwu shi, "Unu b'ekwekwa tẹ ndụ l'gba ẹgya nọdu l'eshinabọ unu." (Alufu 22:15). Mele godo bọ ụnwu ụmadu lẹ agberụ anyazọ lọ Chileke l'ekye ụmadu lẹ ụzọ e lofu (Ebvụ oma 37:23). "O nweru onye nọ l'eshinabọ unu ẹhu adudu ree, unu kuọ ndụ ọgerenya ndzukọ chọch t'ẹhe bya ẹpfuru yeru Chileke, e tee yẹ manụ l'ẹpha Chileke. Aryọ a chikotarụ obu ẹkanau ryọ Chileke bọ g'eme tẹ onye ẹhu gbahụ. Chileke g'agwọ onye ẹhu, Chileke g'a gbaharụ onye ẹhu iphe ngyọ o meru. Yẹ bụ unu pfufuta iphe ngyọ unu meru l'ifu ibe unu gẹ Chileke g'agwọ o unu." (Jẹmusu 5:14-16). Chileke shirụ ụnwu Izurelu, "Unu b'agbakwa ẹgya, ọpho

unu b'akyokwa ndu l'agho ugho ashi l'ehē l'aphu ophulenyā gye, kē l'aburu lē unu g'anō akpa ishi ipfu yeru lē inuma olu ndu nwuhuru nyi, maka lē Chileke kporu ndu l'eme nohu ashi (Dituronomi 18:10-12). Ndu l'eme enwenweryi bu l'azu obodo b'ehē nō, ndu l'eme iphe ngyō lē ndu l'egbu ochi, lē ndu l'agwa iphe, le ndu l'adzū ūka lofu bu l'azu obodo bō ehē nō (Ekwo Ophulenyā 22:15).

“Unu b'egyekwa nji l'ēke ndu l'agba egya nō, unu mee yē bō unu aduhedu mube Chileke ree. Maka lō mū bu Chileke unu.” (Liviticosu 19:31). Yē bu, o buru lē ndu umadu ashi unu gye nji l'egya, unu shi ehē ngbaru iphe Chileke pfuru nshi, maka lē iphe ehē n'epfu a l'eyeduru unu ēka (Ayizaya 8:19-20).

G'i n'agu ekwo yē bu Chileke n'epfu eyeru ghū, ēku ghū oku, a shi gū pfushi ime iphe ngyō, tukwashi yē bu Chileke obu. Mele kē ngyō ohu bu obu mbepfu g'anō hu l'obu ghū ashi gū ba ngakwanshi, oge uphodu b'ō l'akpagbashi iroo abadu ishi eyeru ghū. O l'ajigbashi ghū aji ashi “Gunu bō ndu oyi ghū, gē ndu mbarezhi ghū g'epfu mē i tsogude ūzo kē Kurayisutu. Gunu bō ehē g'epfu mē ipfushi igye ebvu disuko, tsobuhu ndu ogbo agyanwangya, yele mē i lufuta l'ogbo obashi, l'ogbo maa; gē unwu ogbo ozogbashi opfu Chileke meguderu. Kama I g'ahuma oke obu imiko Jizosu l'ene, l'ehu ji kē o nwedū onye furu itu onu e, g'ehu utso k'ūwa afudu ikowakota kē g'eshi lē ndzū a l'abvudu abvu ohu Chileke n'ekwe ghū nkwa e, bunyi iphe i l'agberu nyi ekyegbu onwo ghū bu iphe abadu ishi I g'ahafu m'ō buru lē gū ē tsoru Jizosu. Unwu iphe maanu ohu agberu eyē ghū egbu ehē woru ghū mee ohu Setanu gburu oge uphodu onye ehū anwuhu. Me t'ō doo ghū enya lē Jizosu byaru mete o nafuta ndu nō l'ēka Setanu bu ndu ohu edusweruwaru ūzo. (Hiburu 2:14-15). Kwabe enya l'ō buru l'i dū aryō Chileke tē o yeru ghū ēka bō maa mbepfu g'emee obu ghū akpochihu, shihu ike g'ekwe mbepfu oge ehū i nwuhu laa maanu, I l'eketadu ndzū ohu a l'abvudu abvo ohu.

5. AGU Agu bu anu nweru ike shiine, l'anō asu kwiryiryi, ehū

l'eghue ẹghu oge lofu, iwe l'anọ ẹjje obu, o nwenweru obu ọku. Nryi e bu anu ibe iye le mee. Le obu ẹseru ese b'ọ n'ẹkoshi obu ọku ke bu iphe n'eme iphe ibvu umadu n'ala l'oku maa tanu. Tanu bo okaru ghụ nphe le i ryoru Chileke t'o yeru ghụ ẹka nafuta ghụ, me o buru l'ọ du ghụ nọhu, (Ebvụ oma 37:8) "E kwehe te iwe chi ndzu ghụ, l'ọ l'edu umadu eye l'onwu". "Iwe du nggyo o l'emebyi iphe." (Ekwetu 27:4). "Kwaberu obu ghụ enya, maka le onye l'edo iwe le obu bu onye ẹswe." (Ekwu onye ozhi iphe 7:9). "Wofu iwe le obu." (Colosii 3:8).

Ndu ogozhi bo l'ashi lo umadu mee he iphe ehe e melata, lo nọhu ka ree. O l'edu he eye l'ime iphe ngyo. Ehe nyazo le eme emelata du ge l'umadu pyitaru oloo agwo kuọ ye mee paru nguo. (Dituronomi 32:33). E mee e melata l'atsọ umadu utso, me anyi kweshiru I ne Chileke ohere t'o melata, maka lo so Chipfu lechinu maru g'eshi apfuchi ndu l'eme iphe ngyo ugyo iphe ngyo ehe meru. Nkuzhi Jizosu bu, "Unu ye ndu unu du ashu obu" (Matiyu 4:55). Chileke kweru nkwa I gbaharu iphe ngyo anyi meru me anyi gbaharu ke ndu ozo meru anyi (Matiyu 6:12). Chileke kporu obu l'atsunwuryinwuryi ashu, akyo te ye gyekebe ogo. Ye bu o buru l'i kyoru Idzu ezhi ndzu bo i g'enwechima ezhi udo l'ime obu ghụ. Ezhi udo ohu bu so Jizosu kpu furu ine iye umadu.

6. AGWO Agwo ghoru Ifu ugho l'eke Chileke deberu he bu eke o nwedu iphe otsulehu no e nyi, bu eke umadu le Chileke l'anọ emegba ge nna le nwa. Obu l'anọ adu Setanu ngyo me Chileke l'Adamu le Ifu l'emegba, ke kagbu ngyo bu m'ọ ohumagbuo oke ehu utso l'anọ l'eshinabo umadu le Chileke, o l'atsushie l'ehu ike le umadu nataru e onodu e l'eke Chileke no. Setanu gude enya ufu mebyie onodu umadu l'eke Chileke no, Ekwensu bya eme Chileke l'umadu dunukaru le ree oke bya adu le opfu. Obu ngyo ohu no le obu ndu umadu l'eme ehe huma ge iphe n'ekweru ibebe obu a l'abya igbagya he. Ehe a l'akyo g'ehhe g'eshi mebyie ehu utso umadu ibebe. Enya ufu l'eme te umadu kye ukye ngyo l'eke ibiye no. O buru ye l'eme iphe uphodu gude egbu ibebe. Oge uphodu bo a l'ahuma iphe du naa l'eke ndu luu zhi le

nye nọ. Ẹkwo nweru ike ime te zhi lẹ nye mebyie mbarezhi he. Ụnwu hẹ a l'aghasheshi gẹ ndụ anwudu anwu. Ẹkwo shiru ike, ọ dū g'ọku maa (Ẹbvụ ọma 6:34). L'ẹke anyi nọ l'ulo ẹkwo, g'ẹke anyi l'azụ aswa bọ ẹkwo l'anọ ewota oke iphe aghamaḗhu parụ ẹka. Mọhud l'eshinabọ ndụ Chọchi bọ e pfugbuọ iphe ẹkwo l'eme nshi agbagyahụ ụmadu ẹbo, ẹke l'g'anọ anụ gẹ pasuto le Revirenụ l'ekwo wkwo maka lẹ Chileke ka l'gude onye keye egye ozu lẹ ime Chọchi. Onye ọbule bụ nwa Chileke nwuru ẹnya a! Unu kwabe ẹnya kye nkye, unu nweru obu ọma, t'o obu ọma ji unu obu, maka lọ yẹ bụ iphe l'agba ama lẹ Maa Nsọ Chileke nọ lẹ ime obu onye bụ nwa Chileke Mọbe lẹ Setanụ g'e gude ẹkwo mebyie ozu anyi l'egyeru Chileke (Romu 5:5).

7. ẸWO – Ẹwo lẹ iphe ẹseru ese ẹwa n'ekoshi ụmadu ikyo tẹ yẹ nwegburu iphe lofu yẹ l'echinu, kẹ bụ yẹ bụ ishi iphe ngyọ lofu l'ụwa (2 Timoti 6:10). Lẹ mba Kongo bọ ẹwo l'anọ ẹryi ndada gburu ẹfo hẹ agbagyaha ẹbo ẹhe anwuhu. Onye l'akyo inwe iphe lofu a l'enwedu ike ewota iphe yeru ndụ ogbe ẹka. Onye ọ dū naa l'egude ụzo ọkya gbuta, ọ kyadu gbuta ẹkpoko iphe nọ l'ụwa yẹ l'echinu. Jizọsu lẹ onwiye shiru, "Unu ba akpakwa ẹku deberu onwo unu l'ụwa, bụ ẹke mkpu, lẹ iphe l'eme tẹ iphe gba ẹgba nọ, yele ẹke ndụ oshi l'akpaka ulo ẹzhishi iphe ụmadu. Kama yẹhụ unu kpakọbe ẹku unu dẹbe l'eligwe, bụ ẹke mkpu adu, ọpho iphe a l'agbadu egba, mẹ ndụ oshi a l'egyedu l'ekahu. Maka l'ẹke ẹku ụmadu nọ, bụ ẹkehu bọ obu onye ẹhu l'anọ (Mati 6:19-21). L'ẹkwo opfu Chileke bụ iphe ẹ gude tugbu nwoke a l'ẹku Ẹkanụ l'mbarezhi e bụ maka uwe lẹ mkpọ ọla odo (Joshua 7) Judasụ megburu pfugbuọ onwiye maka l'o gude iswi nwa kọbo olomole deru nnaofu e bụ Jizọsu yẹ l'ẹka ndụ ọhogu e. Ẹgo lẹ mkpọ ọla odo adudu ngyọ, lo iyenuka obu l'ẹke ọ nọ bụ kẹ bụ ọrya obu ụmadu l'anya. Ọ buru yẹ l'akpata onwu; yẹ bụ iphe dū ngyọ ọhu Chileke l'epfu opfu e. Ibvu ụmadu nọ l'ochichi, g'oru mbeke n'evuko ẹku ọha, lẹ ba anọ aji mẹ ụzo ẹhe shi ẹnweta e dū Chileke ree mele ọ dudu. Ụmadu ikyo tẹ ye kpata ẹku lẹ ba alwu ẹlwu l'akpata ụmadu izhi oshi, le igbu ọchi. Yẹ l'eme t'ụmadu meta iphe l'egbu e nyi.

Umadu ikyo tẹ yẹ nwegburu iphe lofu b'o nwegbashirụ iphe yele iye tso. Kẹ mbụ bụ tẹ amarụ e ge onye kagbunyi, ke ẹbo bụ l'ọ la eme t'a marụ e gẹ onye ike nọ l'ẹka, k'etọ bụ l'a g'amarụ onye ẹhu gẹ onye l'ẹpfu iphe l'eme lẹ obodo. Uphodu bụ iphe ẹhe gude akyọ t'ẹhe chi ọchichi bụ meka ẹhe a l'ehu ndụ ogbe ọnu l'ali. Uphodu umadu l'agberụ eye ukye l'ẹpha chọchi karyie ime iphe Chileke neru l'iwu e. Uphodu bụ okẹ ẹhe hatarụ bụ le onye ọbule bụ nwa Chileke kẹ eshidu lẹ Chọchi kehe bụ onye abudu ezhi nwa Chileke, ẹhe ebuta e gẹ ozu ipfutoshi onye ẹhu. (Maki 9:38). Jizosu bụ nna ofu anyi nmarụ ọkwa shi, "Unu kwabe ẹnya maka umadu ikyo tẹ yẹ nweru iphe lofu, maka lẹ ndzụ umadu adụ l'ẹku o nweru" (Luku 12:15). Akọ nwoke nanụ nweru iphe bọ akọru shi, "Onweru nwoke nanụ nweru iphe shine, iphe ọ ruru l'egụ byarụ e shine. Ọ l'ekye lẹ obu e ashi, ẹ nwe mụ ẹke mụ g'ẹdebe akụ mụ o, gunu bọ mụ g'eme? Ọ shi onwo iye, iphe mụ g'eme bụ l'a ga mụ akwakpoo upho mụ; ruo kẹ ka shine, mụ ẹkporu akụ mụ l'iphe ndụ ozogbashi debe lẹ iye, oge ẹhu bọ mụ g'ashi onwo mụ, onye iphe kweru bọ i bụ! I nwetagbuwarụ iphe dū ree lofu I kyọru I g'eryi gburu gye eye. Tuta unme, ryi phe ikyoru ngụ kẹ dū ghụ ree, nwẹ ẹhu uto! Mele Chileke shirụ e, onye ẹswe, l'enyashie bọ I g'anwụ, onye g'enwe iphe ẹhu lofu I kpakoberu deberu o nwoghụ ọhu?" Naa bụ g'ọ l'adụ ndụ kparụ ẹku deberu onwo hẹ mẹ ẹhe ama onye Chileke bụ" (Luku 12:16-21). "Onwekpọru urwu umadu g'eryita mẹ o nwetagbuo iphe nọ l'ụwa yẹ, akpuru obu e ẹtufuhuo? Kẹ bụ ezhi opfu bụ l'onwedu" (Maki 8:36). Yẹ bụ unu b'anọkwa ẹkye maka iphe unu g'eryi lẹ kẹ unu g'angu dzuru ndzụ, yele uwe unu g'eye l'ẹhu. Kama yehụ unu kye gẹ unu g'eshi tsoru lẹ ndụ ibe Chileke. Unu mee yehụ bọ iphe ndụ ọzo lofu bọ Chileke g'ẹneshigbuo unu swimu. Maka l'ẹke ẹku unu nọ bọ obu unu g'anọ (Luku 12:22-34).

8. SẸTANU Sẹtanu bụ yẹ bụ nna ndụ l'adzụ ụka lofu, yẹ bụ onye l'akpabe umadu ọnu t'o mee iphe ngyo, ọ bụru yẹ l'edusweshi unwu umadu ọzo. Jizosu shi "Unu bụ unwu nna unu bụ Sẹtanu, unu l'akyo tẹ unu mee iphe dū e ree, onye

bụ keshi ọpho ẹkeru ụwa b'ọ bụ onye l'egbu ọchi ọpho onweswegyeduwa oge ọ bụ onye l'epfu ezhi opfu, maka lẹ onwedu ezhi opfu nọ e l'ọnu. Ọ l'adzụ ụka bụwa iphe nọ e l'ẹhu bọhu; maka l'ọ bụ onye ụka lẹ nna ndụ l'adzụ ụka lofu" (Jọnu 8:44). Ụka ụmadu dzuru o kyeru l'oha nwape bọ yele igbu ọchi hahụ l'd ifu Chileke. O nweru ụka kẹ a l'adzụ l'ọnu, o nweru kẹ a l'edede l'ẹkwo, o nwekwarụhu kẹ a l'eme lẹ umere. Onye ifu nabọ bụ onye ụka, maka l'ọ l'anọ eme ge l'ọbu ezhi ụmadu mele ọ bụgyedu. Chileke a l'adzụdu ụka maka e bọ Chileke afụdu idzụnwe uka (Tayitus 1:2). "Ọ bụru l'anyi ashi l'anyi lẹ Chileke pfulwa, anyi l'emekwahụ iphe ngyọ bụ ụka bọ anyi n'adzụ l'ọnu, eme iye ge lẹ umere." (1 Jọnu 1:6). L'azụ obodo bọ ndụ l'eme iphe ngyọ nọ, g'ẹhe ha bụ ndụ a l'edebedu iwu Chileke, lẹ ndụ l'eme enwenweryi, lẹ ndụ l'eme dada, gẹ ndụ l'egu ụmadu. Ge ndụ l'agwa iphe lẹ ndụ l'adzụ ụka l'ọnu, gẹ lẹ umere (Ekwọ Ophule enya 22:15). Chileke kpọru ndụ l'adzupheshi tutu (Etu 6:19).

9. MKPỌKPỌ ODO: Mkpọkpodo n'akọwa maka ukye ụmadu. L'ẹke a b'ọ nọchiru ẹnya iphe rwuru inyi lẹ ihe ngyọ. Ọ l'akọwa maka obu nwuhuru ọnwu, l'ẹke nke eme iphe ngyọ, ẹnya e gbarụ ọchii, ọ l'eme iphe ngyọ kẹ bụ l'ọ l'enwehedu ike aji ukye iye aji ọ ba eme iphe ọbule. Obu ngyọ ọhu nweru ike l nọ nwaji, o nweru ike oge ụphodu ọ nọdu l'ogba aghara. Oge o mesweru iphe, kama ọ g'anọ aryọ tẹ Chileke meru yẹ imiko, ọ l'akyọ onye ọ g'ekobe iphe o meru, kama ọ g'epfu iphe g'ọ meru, ọ l'apyinashi. Obu e nwuhuwa ọnwu g'e gude igwe ọku dachie yẹ. Obu kpọchiwaru k'ọ nwehedu iphe l'awa e obu minyi, maka l'ekweta o kwetarụ mbụ bọ o kweshihedu ike. Gọdo b'ọ nowa egebewarụ ndụ l'eme ngyọ ngyọ nshi, etso iphe abụdu ezhi opfu, ẹkwenkuzhi ẹkwensụ bụ Sẹtanu.

10. ẸNYA: Ẹnya n'ekoshi ẹnya Chileke nọ ahụma iphe ọ bule n'eme l'obu ụmadu. Onwedu mekpọ mẹ ihe nanụ l'eme lẹ obu ụmadu kẹ Chileke adụ ahụma mẹ nanụ. Ọ sọkwa ụmadu nọdu l'ọchi, mọkwanụ l'ọ larụ l'ime ali gye eme iphe ngyọ bọ ẹnya Chileke nọhu ahụma e.

11. ỤNWU IREKU ỌKU: Ụnwu ireku ọku ọhu gbapherụ obu ọhu mgburu n'ekoshi obu Chileke yeru ụmadu, kẹ nọpheru obu ndụ l'eme iphe ngyọ mgburugburu. Chileke kpọru iphe ngyọ ashi, mele o yeru ụmadu obu, ọpho ọ kyọdu tẹ onye l'eme iphe ngyọ nwụhu laa manụ, kama le Chileke kyọru te onye l'eme iphe ngyọ pfulushi iphe ngyọ ọ l'eme dzuru ndzụ byapfu yebe Chileke mę o nweta ndzụ a l'abvudu abvụ (2 Pita 3:9). Jizọsu bụ iphe o gude bya bụ g'a g'adzọfuta ndụ l'eme iphe ngyọ. Onye ngyọ nanụ pfulushi ime iphe ngyọ bọ oke ẹhu ụtso l'anọgye l'eligwe (Luku 15:7). Ireku ọku ọhu nọkwahu ẹkoshi mee Jizọsu, "Unu hụma Nwa aturu Chileke onye l'evufu iphe ngyọ ndụ nọ l'ụwa meru." (Jọnu 1:29).

12. MAA OZU: Maa ozu bụ iphe ọ nọchiru ẹnye e bụ opfu Chileke. Chileke n'akyo tẹ ye pfuru yeru ndụ ẹ dusweru ụzo, ivu ehe vụ parụ ẹka, ivu ọhu bụ meswe, ọ buru ye n'abya inyigbu hẹ. Iphe Chileke vu lẹ obu bụ gẹ ụmadu g'aghachi azụ byapfu yebe Chileke, pfulushi i me iphe ngyọ, meka iphoro Chileke abya lẹ ime obu hẹ.

13. NDO: Ndo bụ iphe ọ n'ekoshi bụ Maa Nso Chileke, Maa Nso Chileke bụ ye bụ onye l'eme t'a marụ iphe bụ ezhi opfu ẹhu. Chileke l'emekwahu t'a marụ iphe bụ ezhi opfu, le ikpe Chileke. (Jọnu 15:26). L'ẹka bọ Maa Nso Chileke ẹhu adụ lẹ ime obu ụmadu nọ akọwa iphe bụ lẹ obu ọhu n'eme ngyọ ngyọ. O dokwanuo ẹnya lẹ Maa Nso Chileke a l'ebudu le ime obu l'eme g'ometaberu. Lee onwo ghụ ẹnya marụ mę obu ghụ dū gẹ obu k'ẹ seru ẹse ẹwa, ọ dū nọhu kpọ mkpu ẹkwa kwaku Chileke t'ọ bya eyeru ghụ ẹka. Ryo Chileke t'ọ meya obu ghụ. I l'aryọ Chileke t'ọ bya eburu lẹ ime ghụ, meka o mee te iphoro opfu e bya lẹ ime ndzụ ghụ.

"Kweta lẹ Jizọsu meka a dzọfuta gụ lẹ ndụ ibe ghụ." (Oru ndụ ozu 16:31). Chileke dū njikeru, ezhi opfu, o dū njikeru l dzọfuta ghụ. Ọ kyọru igbanwe obu ghụ lẹ ndzụ ghụ, ye le ine ghụ obu ọfu lẹ ukye ọfu. (Ezukele 11:19).

NKỌWA IPHE ẸSERU ẸSE K'ẸBO

2. OBU NMARU ONWOIYE IKPE, KWETA OPFU CHILEKE

Obu ẹseru ẹse yẹ n'ẹkoshi obu n'ata onwo iye uta lẹ iphe ngyo o n'eme, obu yẹ nowa elee ẹnya tẹ Chileke bya adzofuta yẹ. Maa Nso Chileke paa uma ahụ n'ekoshi opfu Chileke "Opfu Chileke dzu arushi oru ike, atsykaryi uma ifu nabo lẹ nkọ. O l'egbubushi iphe lofu, gburu rwo l'okpu, o l'egyerwu l'ẹke okpu lẹ umi nmaru nggba. Yẹ bo l'ekpe ukye, lẹ obu umadu ikpe" (Hibur 4:12). Opfu Chileke n'anyataru e lẹ "Ugwu iphe ngyo bu onwu" (Romu 6:23) Lẹ onye obule g'anwuchima uchi nanu, mele emegbu bo ikpe Chileke g'abya (9:27). Eke ndu l'eme iphe ngyo lẹ ndu ekwedu opfu Chileke g'anọ ata aphu bu l'eke oku l'ere sibe lẹ gbururu gye eye lẹ gburu (Ophulena 21:8).

Maa ozu Chileke gude okpokoro ishi umadu l'eka n'ekoshi iphe ozo. Yẹ bo n'anyata l'anyi lofu g'anwu onwu. Anu ehu anyi k'anyi yeru obu akwaberu ẹnya ete iye ngbeleke, eyebe iye uwe oma, ene iye nryi du ree, eme t'o maa uma meka o du g'anyi kyoru; g'emegbuo nwuhu, rwehu urwe. Akpu l'ekika ataryishie yẹ uchi nanu, mboku ohu bo a g'atuha maa anyi l'akpuru obu anyi l'oku maa, ke l'ere sibe lẹ gbururu gye eye lẹ gbururu. Emegbukwa hu o bya apfuru aza aji iphe o meru l'ifu Chileke (2 Korenti 5:10).

L'eka bo anyi no ahuma lẹ ony ehu n'eme iphe ngyo ohu nowa angaberu opfu Chileke nshi, ekye tẹ Chileke guya obu ye, t'o yẹ obu ofu lẹ ime ndzu e. Maa Nso Chileke nowa eme tẹ iphoro nodu lẹ ime obu e ehu. Iphoro Chileke byawaru lẹ ime obu e, achishi ochii lẹ ime obu ehu. Oge iphoro Chileke byaru bo ochi l'alufu lẹ ndzu umadu. Unwu anu a kogbashiru maka e nowa eshi lẹ ime obu e alufushi. Yẹ bu gu, onye no agu ekwo o, ryo Jizosu, onye bu iphoro t'o bya lẹ ime ndzu ghụ, awa g'e koshiru e l'iphe ẹseru ẹse ẹwa. Jizosu shi, "Mu bu iphoro ke uwa. Onye obule ke tso mu nyi g'enwe iphoro ke ndzu yẹ, opho o nwedu iphe g'eme nyi onye ehu g'egye igye l'ochii." (Jonu 8:12). O nwedu iphe g'eme nyi l'egude ike, lẹ nghota ke umadu chifu iphe ngyo lẹ ndzu ghụ. Uzo kagbu inwe ishi, kagbuo ido ẹnya, kanwe osiso, buru ezhi uzo bu ikweta lẹ Jizosu, aryọ e tọ yeru ghụ ẹka. Oge ehu bo l'g'ahuma g'ochi ehụ bu iphe ngyo g'agbafu lẹ ime ndzu

ghụ. Ọnwa lẹ mkpọkpodo l'eye ẹka t'ahuma nwa iphoro me ọchii gbaa, melo oge ẹnyanwu waru, bo ọchi ge iphoro ke nwape ẹhu l'a lufu. Jizosu bu nwa Chileke, o buru ye l'echinu bu onye ẹka pfu oto. Oge Jizosu gyeru l'ulo nsọ Chileke le Jeruselemu bo chishiru ndu n'ere iphe azu azu l'eka ahụ. O kwatsushie teburu ndu n'agbanwe ego ere piginu shi, "E deru e l'ekwo opfu Chileke shi "Ulo nna bu eke unu g'anọ epfu eyeru Chileke, me godo bo unu mewaru e o buru eke ndu oshi l'ewoha onwo he. (Matiyu 21:13). Obu ghụ bo Chileke meru t'ọ buru ulo e, obu umadu bu ulo nsọ Chileke. Chileke kyoru te ye buru le ime ulo ohu, meka o mee ye t'ọ la ama uma, o g'eme obu ghụ te o guo iphoro, Jizosu a nodu le iye, oge ẹhu bo l'g'eye Chileke obu, gude ẹhu utso ephe iye mphehu. Jizosu a byadu so me t'anyi shi le iphe ngyo lufuta, kama l'ọ byaru g'anyi g'a lufuta le ohu. "Ye bu l'ọ buru l'Okpara g'eme t'i shi le ohu lufuta bo j'g'enweru onwo ghụ renwu renwu (Jonu 8:36).

NKỌWA IPHE ẸSERU ESE K'ẸTO

Ihe ẹseru ẹse k'eto ye n'ekoshi o nodu obu taru onwo iye uta sibe l'ali ali obu e, pfushi ime iphe ngyo. Godo bo nwa ahuma le iphe ngyo o meru paru eka, o dowu ye ẹnya le oke iphe ngyo o meru bu ye bo no akpata iphe bu le oke ẹhu eghu Chileke gude abyafu unwu eli uwa. O mawaru godo lo meka t'ehu eghuo ohu b'abyafu e bo Jizosu gude bya anwuhu l'eli obe. Godo bo humaru obe Maa ozu Chileke gude l'eka, ke bu opfu Chileke obu e tagude iye uta, obu ẹhu l'a lo e minyi, o l'atsushi obu ohu l'ehu ike, maka iphe ngyo o megbashiru. O humagbuo oke obu oma Chileke, l'oke obu Chileke yeru unwu eli uwa, ke o shi l'eke Jizosu no ekoshi, ẹhu utso a l'edudeshi e obu. Ke kagbu nyi bu m'ọ l'anyata lo maka ndu l'eme iphe ngyo bo Jizosu, bu Nwa Chileke gude nwuhu onwu le eli obe. Le iphe o gude nwuhu bu mete o vufu iphe ngyo umadu meru. Godo b'e mewaru e o dowu ye ẹnya le Jizosu bo e chiru itali, kpube iye okpu obvu, ku ye ge ntu l'eka l'okpo, o nwuhu l'eli obe. Ke bu ezhi opfu bu l'ọ nwa ata onwo iye uta; godo bo iphe o n'ahuma meru ndzu e lofu nodu agbanwe. Godo bu o nodu

3. OBU TARÛ ONWO IYE ÛTA PFÛSHI IME IPHE NGYÛ

agụ opfu Chileke kẹ bụ yẹ bọ o gude ahụma onwo iye ge inyo, ọ l'edo iye ọnya; ọ l'anyata l'ọ gbakọtawaru Chileke azụ, mebyishiwa iwu e shine.

Oge ọ nyatagburu ọnodu e mbụ ọhu a l'agbakashi e, mele ọ nọzekwahụ kwa ọkwa pfuru yeru Chileke, maka ọnodu e Jizọsu ẹduryitaru e onwo iye ntse. Oge ọhu l yẹ obu kẹ shi l'eke Chileke nọ, l'ọhu ji a l'e dudeshi e obu, ọdodo b'ọ byarụ akyọfuta lẹ "Mee Ọkpara Chileke bụ Jizọsu l'a sashi ọmadu iphe ngyọ o meru lofu" (1 Jọnu 1:7). "Chileke biko keta obu ọfu yẹ lẹ ime mụ, l nee mụ maa g'eme tẹ mụ wotsu gye onwo mụ ali" (Ebvụ ọma 51:10). Ọzo bụ lẹ Chileke pfuru l'ekwo opfu e shi "Iphe ndụ l'ata onwo hẹ ọta apfushi ime iphe ngyọ ọhe nọ eme, ewotsu onwo hẹ ali, atsu ebvu mụ; eme iphe mụ neru lẹ iwu dụ mụ ree" (Ayizaya 66:2). Ọdodo bọMaa Nsọ Chileke nọwa eme opfu Chileke pfuru l'ekwo opfu e kẹ shirụ, "Nwa mụ obu shihu ghụ ike, ebvu b'atsụ ghụ." (Matiyu 9:2). Lẹ ẹdo iye ọnya. Oge ọ bụle b'ọ l'anọ e lee enya l'eli obe l'ẹke Jizọsu wushiru mee iye maka ndụ meswe, ọ l'ekwewa ọkweshi ike lọ maka yẹ bọ Jizọsu nwuhudoru ọnwọ ọhu. Ọ nọduwa akyọfuta lẹ ivu ọhu ovu bụ iphe ngyọ o məkoberu bọ Jizọsu vufuwaru. Maka le Jizọsu tawarụ aphuphu lofu anyi a g'ata. Lọ maka iphe ngyọ anyi meru bọ e gude merwushi e Jizọsu ọhu. Onye nwe anyi bụ jizọsu bọ aphuphu anyi a g'ata tükowaru lẹ ishi" (Ayizaya 53). Lẹ iphe ẹseru ẹse ewa bọ anyi n'ahụma l'anụ lofu nọchiru ọnya iphe ngyọ nogbashiwa l'ezhi lẹ obu onye ẹseru ọhu. Ọbu ezhi opfu lẹ Setanụ a l'akyoğyedu l nọ alufu l'ẹke ọ nọwa mbụ, l'ọ l'anọ hụ ele enya teye hụma nwa ẹke yẹ g'eshi ghachi azụ. Yẹ bụ lẹ Onye nwe anyi Jizọsu nmarụ anyi ọkwa tẹ anyi kwabe ọnya pfu yeru Chileke, anyi a l'ajika Setanụ meka o shi l'ẹke anyi nọ lufu (Jẹmusu 4:7).

NKỌWA IPHE ẸSERU ẸSE K'ENO

Iphe ẹseru ẹse k'eno yẹ n'epfu maka obu udo Chileke nọwa achi. Obu yẹ nwetawarụ ndzọfuta kẹ a l'ahụmadu ọnya, kẹ bụ sùbe l'ọnwu Jizọsu bọ ẹ shi ẹ nweta e. Ọdodo bọ onwehedu iphe o gude eme ọga k'abudu obe ọhu akpogburu

4

4. OBU KWERU NKWA I TSORU KURAYISUTU NWUHU

Jizọsu maka ụnwu ẹli ụwa ahụ. “Sọso ẹke ntụkwashi obu e nọ bụ l’obe Onye nwe anyi, ọ buru ye bụ ẹke Kụrayisutu nọ. Maka lọ sùbe l’onwu Jizọsu lẹ obe, bọ ẹshi mee tẹ anyi bẹ ẹnwehe oke lẹ ngyongyo a l’emepheshi l’eli ụwa. Anyi lẹ onwo anyi nwuhuru l’ẹke ụwa nọ.” (Galeshia 6:14). Jizọsu nwuhuru lẹ obe g’anyi g’anwuhu l’ẹke iphe ngyo nọ, anyi a l’adzụ ndzụ eme sọ iphe dọ ree” (1 Pyita 2:24). Ẹkwo opfu Chileke neru anyi iwu t’ọ bọru sọ Maa Nsọ Chileke g’anọ achi ndzụ anyi. G’anyi a g’anọdu eme iphe l’agụ obu anyi agụ (Galeshia 5:16,25). Obvulali ẹ keru Jizọsu nyabe yeshie ye uwe, ẹ chie itali bọ ẹ koshirụ lẹ iphe ẹseru lẹ obu ụmadu ẹseru ẹse, yele itali mgbashi ẹhe gude chie Jizọsu. Jizọsu tarụ aphụphu maka ngyo anyi, ọ buru iphe ẹ gude mee t’anyi gbahụ bụ aphụphu ọhu Jizọsu tarụ, yele itali ẹchiru Jizọsu ọhu (Ayizaya 53:5). Herọd l’ụnwu o gye ozu e gude Jizọsu eme ẹmereme, kama ẹhe g’ekpube Jizọsu okpu eze bọ ẹhe chiru e itali woru okpu obu kpube iye lẹ ishi. Kama ẹhe g’ene iye mgboro eze bọ ẹhe woru oshi mkpọku ne iye, eme iye iphe iphere, megbuọ nata e mgboro ọhu echei, abaru e egya mkpe ashi e, “Ndzụ dọ ghụ eze ndụ Ju!”

Ẹhe gbụo ye ọnu minyi nafu e mgboro ọhu, chie ye iphe lẹ ishi. Ẹphe meshiwayerụ iphe iphere ọzo gbashi, lẹ umere mgbashi ozogbashi, duru e lufu egye ikpogbu l’eli obe. Tanụ b’o nweru ibvu ndụ ụmadu nọ lẹ chọch, epfu opfu Chileke, agụ ebvu furu ikye lẹ chọchi, mele umere he nọ ẹkoshi l’ẹhe nọ akpogbu Kụrayisutu lẹ obe k’ugbo ẹbo nwe (Hiburu 6:6). Ẹkwo opfu Chileke shi “Ọ budu ndụ lofu l’ẹku mụ nna nna bọ g’etso lẹ ndụ mbarezhi mụ, kama lọ sọ ndụ ọhu l’eme iphe dọ nna mụ ree bọ g’alwa lẹ iye.” (Matiyu 7:21-27).

Lẹ iphe ẹseru ẹse e bọ anyi g’ahumakwa hụ ẹkpa Judasụ l’eye ego, Judasụ ọhu bụ onye ẹhu apfuru ụkporo kobo lẹ kobo iryi o deru Jizọsu ye ndụ ọhogo e l’eka. Ọ buru iphe kpataru e nyi bụ l’ẹkpuryi ego ryiwarụ obu e. Ọ buru iphe Judasụ n’ekye l’echinụ bụ g’ọ g’eshi nweta ego. Oryi ọku lẹ gwoguryi-gwọ bụ iphe ndụ sọgya guderu Jizọsu chigbashi oge ẹhe byarụ l’enyashi ẹhu bya igude Jizọsu. Akpuru Siki ẹto ọhu bụ iphe iwota keye iryita ego, ọ buru ye bọ ehe

gude t̄o ẹkwo k̄e uwe Jiz̄osu. “Ehe t̄uru ẹkwo kee uwe m̄u” Iphe Jiz̄osu nweru b̄o ẹhe wotagburu, m̄e yeke onwo iye b’ẹhe jikar̄u, “Ehe l’ashi, “Anyi a kȳodu t̄e nwoke e b̄uru ẹze anyi” G’o d̄u b̄o b̄u l̄e nd̄u ụmadu l’ak̄ȳo t’ẹhe natagbūo iphe ọma shi l’ẹka Chileke, minyi ọ l’edze, g’anw̄u ọ lat̄uru he, mele ẹhe a l’ekwedu ẹme iphe g’ad̄u nnaofu anyi b̄u Jiz̄osu ree. Ibvu ụmadu b̄u s̄o oge Chileke l’ad̄u h̄e mkpa b̄u m̄e o nweru iphe ẹhe kȳoru t̄e o meru he. Arwa ẹhe paa l’ẹka l̄e iphe ẹseru ẹse b̄u ye b̄o ẹhe gude bv̄u ọ Jiz̄osu mee l̄e minyi s̄ofuta e ugbo nan̄u l’ẹhu (J̄onu 19:33-37). Oke ọku n̄o l̄e obu ọhu b̄o n̄o agba ama iphe Pyita meru, l’oke ọku byar̄u akwa ẹkwa ugbo ẹto ọburu l̄e Pyita aḡowa l̄e ye ama ọnye Jiz̄osu b̄u, mele o megburu taa onwo iye ụta, kwa ẹkwa at̄u kpukpuku (Matiyu 26:69-75). I pfuwar̄u e t’ọha lofu n̄uma e mar̄u le ḡu wowar̄u ndz̄u gh̄u yee Jiz̄osu l’ẹka a? s̄ube l̄e iphe I nweru, ḡe umere gh̄u? Tele iphere nd̄u ụmadu j̄ ma l̄e ḡu l̄e Jiz̄osu pf̄u n̄ohedu eme gh̄u? Jiz̄osu shir̄u, “O b̄uru l̄e ụmadu g’ap̄fu l̄e ifu ọha pf̄u l̄e ye mar̄u onye m̄u b̄u, b̄o m̄u g’ep̄fu l̄e amar̄u m̄u onye ọ b̄u l’ifu naa m̄u, mele onye jikar̄u, m̄u nyi b̄o m̄u g’ajika l’ifu nna m̄u.” (Matiyu 10:32-33).

Jiz̄osu shinwekwar̄u h̄u “Onye ọbule evutad̄u obe iye tsoru m̄u, l’ẹke ọbule m̄u tso, b̄o ẹ tsedzudu I b̄u onye l’etso ụzo m̄u” (Matiyu 10:38). O n̄odu onye ọbule nwetar̄u mkpuchita l̄e ime mkpuma ah̄u b̄u Jiz̄osu K̄urayisutu kagbu ree!

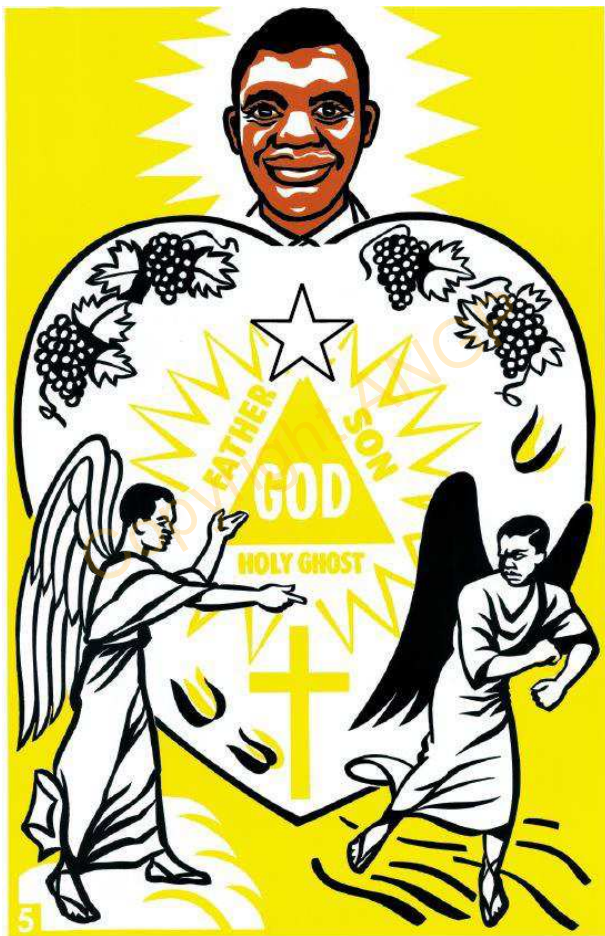
Mkpuma n̄o mb̄u l̄e mb̄u
 kw̄e t̄e m̄u woha onwo m̄u l̄e ḡu
 t̄e minyi l̄e mee
 shi l̄e ak̄uku gh̄u l̄ufuta.
 B̄uru iphe isashi ngȳo m̄u meru,
 s̄akya m̄u l̄e ike iye l̄e inma ikpe.

NK̄OWA IPHE ẸSERU ẸSE K̄E ISE

Iphe ẹseru ẹse ye n’ẹkoshi obu d̄u ọkya, k̄e b̄u obu Chileke saf̄uwar̄u iphe ngȳo o meru, Chileke gudewa oke obu imiko ye dz̄ofuta e. Ḡodo b’o b̄uwa ezhi Ụlo ns̄o Chileke, k̄e b̄u

Obu ɔma
Umere ɔma
!kweshi ntɔkwashi obu
Obu dɔ nwa yɔɔ
Galeshia 5:22

!ye obu
Udo
Ogologo ntachi obu
!meru iphe lɛ oke.

5. ҪLO NSỌ CHILEKE

ezihi ọlo Chileke lẹ Nwa e bu Jizọsu gẹ Maa Nsọ Chileke, du gẹ nkwa Onye nwe anyi Jizọsu Kọrayisutu shi du, kẹ shiru, “Onye ọbule yeru mu obu, e debe iwu mu lofu, bo nna mu g’eye onye ẹhu obu, mu lẹ nna mu abya eberu lẹ ime obu e” (Jonu 14:23). Chileke l’asube l’eke Jizọsu no akwabe umadu ubvu, apali e ẹli, o l’eme te ngozhi byapfu umadu sibe l’eke Jizọsu no (Luku 1:52).

Godo bo obu e buwa ọkpobe ọlo nsọ Chileke. Achishiwa ye meswe lẹ ime obu e. Kama unwu anu ngyo ohu Setanu bu nna ndu lofu l’adzu uka yeru lẹ obu e g’anọ, buwa Maa Nsọ Chileke, kẹ bu maa ezhi opfu bu iphe anyi no ahuma lẹ ime obu e godo. Kama obu e g’abu eke a l’anọ ekyefutashi iphe ngyo, bo obu e ẹhu buwa obu oma, buru obu l’amiyi akpuru du ree, kẹ bu akpuru Maa Nsọ Chileke, du ge iye obu, i nwe ẹhu utso, ẹhu idu jii, umadu iwotsu onwo iye ali, i nwe ndidi, ikwabe onwo onye ubvu, ime iphe du ree, ikweshi ntukwashi obu, yele umadu ijkwata onwo iye, kẹ bu ye bu iphe du Chileke l’umadu ree (Galeshia 5:22-23).

Godo b’o buwa ezhi ngalaba oshi vayinu Onye nwe anyi ẹhu. Iphe n’eme t’o myi akpuru ohu bu l’o kweshiru ike lẹ Jizọsu Kọrayisutu bu Onye nwe anyi, lẹ opfu e ẹhu. O mewa Kọrayisutu noshi ike lẹ ime ndzu e (Jonu 15:1-10). E gudewa Maa Nsọ Chileke mee ye baputizimu, o buwaru Maa Nsọ Chileke l’akaru e iphe o g’eme, o dufe eme unwu iphe l’agu obu e ẹgu (Galeshia 5:24). Obu e aduhewa l’iphe a l’ahuma ẹnya, du g’ego; ọlo, l’unwu iphe ozo abuhedu iphe o l’akyo te ye nweta. Iphe nowa eme te obu shihu e ike bu ekweta o kwetaru lẹ Chileke. Ozo bu lẹ ye buwa onye Jizọsu newaru ndzu ofu. “Anyi meryiwaru uwa sibe l’ekweta anyi kwetaru.” (1 Jonu 5:4). Godo b’o dzuwa ndzu, o doowa ye ẹnya, onwewa olile ẹnya, ike l’abya l’ẹhu maka l’o no atukebe ẹnya mboku Onye nwe anyi g’abya. Oge ọbule o no buwa iphe o l’anọ ekye bu l’o anata iye obu Chileke sibe lẹ gburu gye eye lẹ gburu.

“Ndu obu du okya b’onodu he kagbu ree, maka l’ẹhe g’ahuma Chileke” (Matiyu 5:8). Devidu bo nwehabekporu ẹku shine,

ọ kpaa ike Iwugbushi ibvu mba, mele ọ maru le ọgu kagbu shine bu ọgu ke no l'obu umadu, ye kpataru bu l'ọ ryoru Chileke shi, "Mee obu mu te o du okya, Chileke ye obu ofu, le obu l'e wotsu onwo iye ali l'ime obu mu" (Ebvụ oma 51:10). L'ụwa ye bo o nwedụ onye furu l gude ike aka e sakya obu e, mọkwanu keta obu ofu nee onwo iye, atufu le Chileke yeru onye ehu aka mee t'uta iphe ngyo onye ehu l'eme lwa e azu, awa g'o meru Devidu o l'aryo Chileke t'o nee ye obu ofu. Chileke kyoro ime iphe ofu le ime obu anyi, mele iphe anyi g'eme bu le anyi g'ahafu itukwashi ukye le nkwa abadu ishi a l'ekwepeshi anyi. Maka l'unwu nkwa ahụ le obvu akarụ ye anyi l'ehu ohu a l'adzofutadu anyi, opho o l'eyeduru anyi aka me nanu. Chileke du njikeru l yeru ghu aka, maka le o kpbuwaru l yeru umadu aka, maka le ahaa aka ke anyi bo onwedụ g'oharu anyi me nanu. Chileke pfuru l'ekwo ofu e shi "A ga mu e nee unu obu ofu. Mu ewofu obu ishi ike, le obu mkpuma unu ohu, nee unu obu le erwuberu Chileke ishi. Mu e ye unu maa ofu le obu unu, mu e mee te unu mee iphe mu zuru unu lofu, unu edebe iwu mu neru unu lofu" (Izukelu 36:25-27). Ye bu ozu oma ke ogbandzu ofu o ohu Chileke neru anyi sibe l'eke nwa e bu Jizosu Kurayisitu no.

Le iphe eseru esewa bo anyi no ahuma le Maa Nso Chileke nowa aghachi azu. "Chileke l'ezu ndu Maa ozu e t'eh e kye ndu l'akwabe Onye nwe anyi ubvu, a tsu e ebvu nkye, o l'anafuta he le iphe otsu l'ehu" (Ebvụ oma 34:7; 91:11; Dan. 6:22; Matiyu 2:13; 13:39; 18:10; Oru ndu ozu 5:19; 12:7-10).

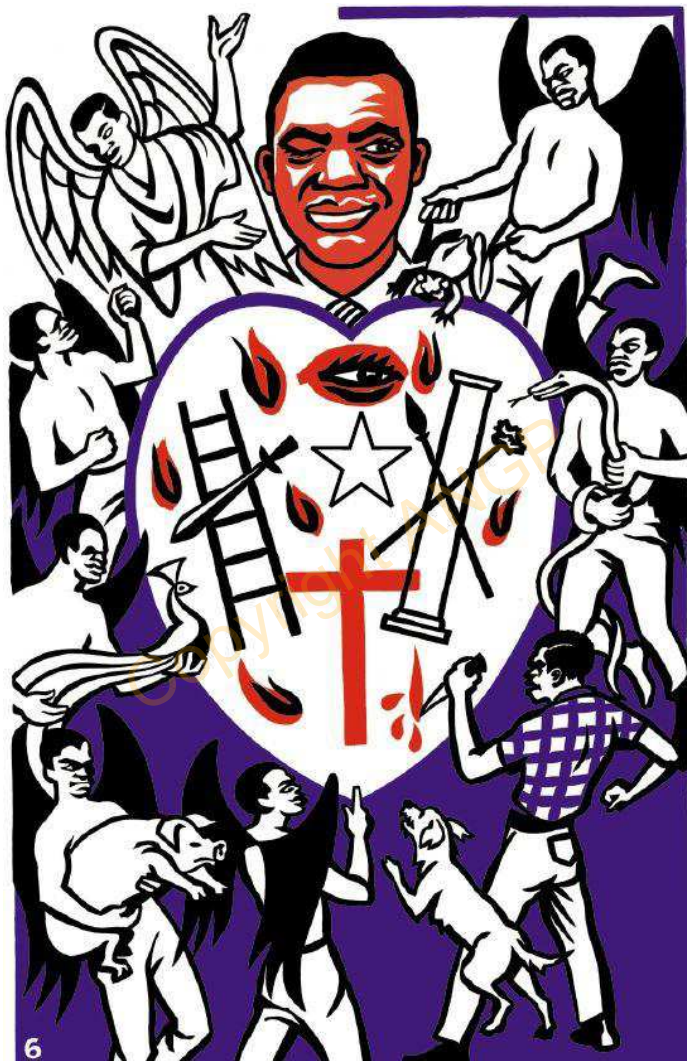
Le iphe eseru ese ye bo anyi nokwahu ahuma Setanu g'o pfunyabe akpuru obu umadu ohu du g'o n'ekye te ye nweta ohere me ye aghachinwe azu le obu e ehu o bu mbu. Maka ye bo anọ ese anyi aka le nshi ashi "Unu kwabe enya, ky-enkye, le onye anyi du ashi bu Setanu no agbo ire g'agu, a kyọ onye o g'alakashi" (1 Pyita 5:8). Oge uphodu b'o l'anọ e mesweshi umadu ifu, e mee onwo iye o du ge ndu maa ozu l'egyeru Chileke ozu. O l'egude eku k'ua anwale umadu, eduswe ndu tso uzo ke Chileke uzo; o buru l'ọ g'ekwe me o l'eduswe nwe hu ge ndu Chileke hotaru bu ndu ibe iye.

“Mele ọ buru l’anyi jika Setanụ ọhu b’o g’eshi l’ẹke anyi nọ gbafu.” (Jẹmusu 4:7).

NKỌWA IPHE ẸSERU ẸSE KẸ ISHII

Iphe ẹseru ẹse kẹ ishi yẹ n’agụ ẹkwa. Gọdo bọ ẹnya nanu nọwa apyahụ e, kẹye n’ẹkoshi lẹ obu nọwa eji e oyi lẹ iphe Chileke, ọ nọduwa agbakuta opfu Chileke azu. Ọ l’akpakashi wa ẹnya, ẹgu iphe k’uwa nọwa echi e urwa. Ọku nọ l’ime obu e bu Maa Nso Chileke nọwa anyihụ, iphe ẹseru ẹse pfube lẹ ime obu e nọ ekoshi njikeru ọ du itso Kurayisutu gbururu ruwo l’onwu dawaru, ọ pfuhedu oto. Gọdo b’ọ hawaru tẹ nwale byaru e nyi karyi e yẹ ẹka, kama ọ g’anọ ẹkukebe epfu eyeru Chileke tẹ o yeru yẹ ẹka bu nggu b’ọ gberu nmashie, kama ọ g’anọ angabe shi lẹ olu Chileke buwa ugho lẹ iro Ẹkwensu l’akpa eyeru e, lẹ nkwa ẹphurephu Setanụ nọ ẹkwe iye bọ n’angaberu nshi. Ọ bu ezhi opfu l’ọ nọhedu hụ ẹgye Chochi, etso unwu Chileke eme iphe ẹhe l’eme, mele yehu buwa meka tẹ o nweru ike nodu l’ekahụ ẹwoha ẹgu iphe k’uwa l’agụ e nyi b’ọ n’eme. Iphe ọ n’eme bu meka t’ashi l’ọ nọhedu hụ ẹphe Chileke mphehu; mele i lee yẹ ẹnya bọ i g’amawaru lẹ obu o yeru Chileke bọ aduhedu g’ọ du mbu lẹ iphe Chileke duwa e ashi. Gọdo b’ọ mahae k’ọ g’etso etso, ọ gberu pfuru l’ẹke uzo gbaru ẹbo ọ mahe mo tẹ yẹ tsoru k’eka ikya, mo tẹ yẹ tsoru k’eka utara. Gọdo b’ọ l’edowa iphe kẹ Chileke l’uko, ọ lemekwahụ t’a la ashi l’ehelofu tso hụ buru unwu Chileke ẹhu.

Mkpokpo-odo ọhu nọ e lẹ obu bu yẹ bu akọ lẹ ukye umadu aduhewa akyashi ike. O gudehedu ẹhu utso apaa obe, kama lẹ obe byaru nyi aburu e iphe ọsulehu lẹ ivu ọ ẹkye ashi l’ọ n’abya inyigbu yẹ. Ọ nọwa anmajiji l’ekweta o kwetaru, kẹ ka ngyo bu l’ọ pfushiwaru ipfu yeru Chileke. Ọ duhewa akpa ishi kẹ ijika iphe ngyo obu e nọ ezu e, ọ nọwa ene Setanụ pfu lẹ mgboro obu e ohere t’ọ ghachi azu bya ẹmebyishinwe ndzu e. Kama yele unwu Chileke g’anọ emegbabe iphe bunyi ndu ama Chileke bọ yele ẹhe l’emegba. Ẹpfuru kẹ bu unu nọchiru ẹnya ime oga nọwa aghachinwe azu lẹ obu e. Gọdo b’ọ nyazowaru lọ obu imiko bu lẹ Chileke dzofutaru e. Gọdo

6. OBU NỌ AGBA ẸBO MAKА L'ANỌ A NWALE IYE

b'ọ ghọwaru nwa Chileke l'ete obyi-ọku l'ọnu lẹ mbvọ ẹka lẹ kẹ ọkpa, godo b'ọ nọwa akpa ndzụ l'ẹnya, emepheshi ọga. Kẹ ka ngyọ bụ l'ọ nọgburu agbagya uwe iye l'ike tẹ ndụ iphe hụma nwa iba o ye lẹ ime, "Tuswekwa". Eguu ingu mee l'agwuwe, ọ nọdu akyo tẹ yẹ ghachi azụ le ingupheshi mee ọ n'angụ mbụ ọhu. Oge uphodu bụ ọ nodo yele echinụ Sẹtanụ a l'epfu eyeru e l'onguta mee nwape bọ onwedu iphe ọ g'eme i bụ nwa Chileke iye. Iphe ọ gberu eme bụ ndụ kẹ l'eme iphe ngyọ ọhu dū ibvu kpabe iye ọnu ẹnya he egude iye, ọ l'eme iphe ọ maru hụ l'ọ dudu Chileke ree, ẹhe a l'akpabe iye ọnu t'ọ nguta mee nwape; ọ l'ekwe. Enweru ike ọ l'anmapheshiwa njakuryi, ẹ pfu opfu ekweshidu i n'eshi nwa Chileke l'ọnu. O mewa ndụ iphe l'akporu e kpu. Maa iji oyi ẹhu mearu ọ l'egyebuwa g'ebvu kẹ ndụ ama Chileke l'egye lẹ enyashi ẹhe l'ẹku pati. Yele ndụ ama Chileke l'ayiwa. Ọ bụdu sọ yehu, lẹ ọ nọwa ahuma fimu adudu ree tẹ onye bụ nwa Chileke wo bya l'ulo e. Oge uphodu ozugbuo g'ekwo unwanyi lẹ unwoke gba oto bya ekobe l'ulo e. Ọ bya ọ l'akpochi ụzo ahuma fimu unwanyi lẹ unwoke l'aze onwo he, eme ẹgyo ememe. Sẹtanụ a l'ashie "Onwedu iphe o meru, ahuma ẹswi abudu akputa e sọ nwa mu."

Kẹ bụ ẹzhi opfu bụ lẹ umadu afudu ipfushi ukye ngyọ i bya e lẹ obu anyi, ọpho anyi a fudukwahụ ipfushi ẹgyo unu t'ọ ba ephe-ghata anyi lẹ ishi, mele ikpe nmaru anyi mę anyi haa unu t'okpa nyi ẹpfunu lẹ ishi yele me anyi haa ukye ngyọ t'ochi ndzụ anyi. Anyi kweshiru i kwabe ẹnya maka l'anyi tushiru Sẹtanụ mkpushi ẹka nanu b'ọ dū njikeru i chitagbuo ẹka anyi lofu, gę obu anyi, yele akole ukye anyi lofu tūhaa l'oku maa. Yẹ bụ lẹ Chileke l'ese anyi ẹka lẹ nshi ashi, unu gbalaru ẹgu l'agu nwokoro lẹ nwagbo, ọpho t'anyi be egudekwa iphe ngyo mee emereme, te anyi b'elekwa ẹnya lẹ ifu mę o ruwa l'onodu g'akpataru anyi ime iphe ngyo, iphe anyi g'anọ eme bụ igbapfu Jizosu t'o kpuchita anyi yeru anyi ẹka. Nwoke pa ụma ebvu akporu obu n'ekoshi ndu l'egude ndu kweru lẹ Kurayisiut eme iphe ochi. Ehe l'egude ire ngyoto hę hụ epfuru ọnya yẹ ndu kweru lẹ Kurayisutu l'akporu obu. Iphe obule meru umadu te obu e gbaa ẹbo kpuryiwaru iye ẹhu. Godo b'ọ nọwa atsụ umadu ebvu gbado

Chileke, ọ nọwa atsu ebvu iphe ụmadu g'epfu gę iphe ehe g'eme, gbado itsu Chileke bụ onye nwe iphe lofu ebvu, ọdo b'ọ gberu gho ohu ụmadu kama i buru ohu Chileke. Ọ gberu shi l'eke Chileke nọ lufu, iwe lę obu ọku ghachinwe e bya anọdu lę ime ndzụ e. Nwa iphe nwape me iye ọ vokeruhu, ọ la epfu g'opfutaberu. Egyo agwo bụ ye l'akpata ęnya ufu, akpata iphe kweru ibe onye obu al'abya igbagya e bọ ghachinwerwaru azu. Ọdo b'ọ n'ekye t'eneye nwa ohere tę ye woru adumu ashi l'ęnya ufu wuhanwe l'ime obu e. T'anyi kwabe ęnya l'ọ l'atsudu l'ęhu ụmadu eyegude ęgo obu, atufu l'anyi n'angaberu opfu Nna anyi bụ Jizosu nshi, kę shiru, "Unu kwabe ęnya pfu yeru Chileke oge lofu gę unu a g'aladu lę iphe ọtsulehu" (Matiyu 26:41). "Onye n'ekye lę ye pfushiwa ike, t'ọ kwabekwa ęnya g'ọ g'adadu" (1 Koroti 10:12). "Unu yetangwa ogu Chileke lofu, gę unu g'apfushi ike oge Setanu g'egudewa ugho e bya" (Efesosu 6:11-18).

NKỌWA IPHE ĘSERU ĘSE K'ESAA

Iphe ęseru ęse k'ęsaa ye nọ ękoshi ọnodu onye dachiru azu tsobuhu Chileke, lę mbu bọ e kyeru l'ọ bụ onye kweshiru ike lę Chileke, a gbabshi l'ọ natawaru Maa Nso Chileke, mele ọdo bọ iphe lofu lufutawaru lę iphoro, ọdo bọ ike bvwaru e, ọ ghachiwa azu, o dowa ọhalofu ęnya l'ọ buhedu iphe ęhu a n'ekye l'ọbu ọhu bọ obu. (Hiburu 6:4) Ye n'ękoshi obu onye nmagburu opfu Chileke, mawaru iphe bụ ezhi opfu Chileke ęhu, bụ ozu ọma l'ene ndzụ ọhu, emewa ye o doo ye ęnya l'ọku maa nọ, ali ęze Chileke nọdu. Mele obu mkpọku o nweru ękwedu t'ọ noshi ike lę ime Chileke. Onye a l'anudu iphe Chileke l'epfu eyeru e b'ọ nọdu e g'anọ aka ngyo ęgye l'ifu. Jizosu pfukwaru hu maka onye n'adachi azu shi, "Ọ buru l'ęgyo maa a lufu lę ime ụmadu, b'ọ l'anọ ęgyepheshi, akyo ęke ọ g'anọ tuta unme. Ọ buru l'o nwedu ęke ọ humaru, ọ shi, ama aghachiwa azu l'ulo mu bu mbu, ọ buru lę o ruwo huma l'a zaru ulo ọhu dozhinwu ọ ye ree. Oge ęhu b'ọ la aghachi azu gye eduduta ęgyo maa ęsaa ozo ka yebenduyehu ngyo, ęhe alwa bya ęburu l'ulo ọhu. Oge ọ nwuru nọhu b'ọ nọdu onye ęhu l'aka ngyo g'ọ du mbu. (Luku 11:24-26). Oge ęhu b'ętu anmaru ọhu medzuru,

7

7. OBU DAFURU ADAFU MOKWAN OBU ISHI IKE

“Nkụta ghachiru azụ l’egbọ ọ gboru, ẹzhi ghugburu ẹhu gye a gworwunwe onwo iye l’ẹpiti” (2 Pyita 2:22).

Ekwo opfu Chileke ẹhu n’akowa obu onye n’adachi azụ, yele obu onye l’eme ngyo ngyo, ẹkweduhedu l’opfu Chileke. Męwe gudewa ughuo ghachi azụ bya anodu achinwe ndzu e. I lee ye ęnya lę ifu bọ i nwaru ahuma gę obu e du, ọ l’akpahedu ishi ime iphe bụ ukye Chileke. Ndo ọhu kę n’ekoshi Maa Nso Chileke bọ pefuwaru lę ime obu e, maka lę Maa Nso Chileke a l’ę bukotadu lę obu l’eme g’o metaberu. O dudu mphe lę obu g’abu ulo nso Chileke bunwekwaru hu ęke Setanu l’azu unwu. Maa ozu kę n’ekoshi opfu Chileke nwa agu aphu alufu lę obu e. Mele g’o duhabe b’o nokwahu elee ęnya l’azu lę ye ama mę anonya uta alwa obu ọhu azu, ọ mata lo iphe ngyo bọ ye nọ eme, awa g’onwuru nwa mefu ọ ọhu, bụ onye o megburu agu ęgu t’o bukporuwahu l’o g’anọ ata ęgbo ogodo g’ezhi, mele o nwedu onye neru e ye nyi t’o ta. O nonya ọ shi, “A gama agbalihu lapfu nna mu gye ashi e, naa, ę meswaru mu megude Chileke, ę kweshihedu mu k’a g’ęku mu nwa ghụ” (Luku 15:16-20). Nna nwata n’ata o nwo iye uta ahụ huma e duta e gbaharuru e iphe ngyo ọhu o meru ọhu, gude ẹhu utso nabata e. Iphe ęsese ye n’ekoshi obu adu akpa ishi ipfushi ime iphe ngyo, ọ du atsụ e l’ẹhu l’o n’eme iphe adudu Chileke ree.

O duhe akpa ishi Chileke, ọpho kę Chileke adudu e ree, k’o l’aburu I ku nwa e bu Jizosu t’o yeru e ęka. Obu e shihuwaru gagaraga g’ę gude igwe oku dachie ye, ọ doru tashii. O nweru nshi, mele o gudehedu e anuma aryọ Jizosu nọ aryọ e, o nweru ęnya, m’o gudedu e ahuma idzuma ęnwe ike bu oku ali maa nọ e lę okpurukpu okpa. Iphere lufuwaru e l’ifu, ọ l’emewa bọbo. Setanu byawaru apata oshi anọ dogaru g’eze epfu iphe l’eme lę obu e. O nweru ike ọ buru l’o nọhu eme korokoro lę ifu umadu, a kwachi onwo iye, emegbashi unwu iphe a l’eme lę chochi, atu utu maanu ene ndu chochi, “Mele ọ duwa gę ilu l’ama uma l’eli e, mele ime iye bu okpu ndu nwuhuru nyi jiru ime iye” (Matiyu 23:27). Nna ndu uka bu Setanu byawaru anochi e ęnya Maa Nso Chileke bu ezhi opfu lę ime obu e. Unwu anu ọhu lofu bọ yele ępha l’ęgya

ahụ bụ Sẹtanu swigbawarụ bụru nanụ, ẹhe swichi e obu e, kee yẹ ẹgbu swiru e tọbe “Tuswekwa, ọ budu kwa mụ.” Gọdo b'ọ nọ abyapheshi ẹka, akyọ te yẹ yeru onwo iye ẹka, mele ọ dūhedu. “Kama ọ g'ẹku Chileke t'ọ dzọ yẹ bụ nyi ẹka b'ọ naghokoshi, atapheshi ndụ ọzo ụta. Onye mebyiru iwu Mosisu bọ a g'ẹgbu lẹ bụ emeru e imiko mę ekspewa ye ikpe ụmadu ẹbo mọbu ẹto gbaa ẹka ẹbe gbagude iye. Ọ nwuru onye mebyiru iwu Mosisu naa bụ agha b'ọ g'adu onye mebyiru iwu Nwa Chileke, bụ onye gude mee iye gbaa ọgbadzụ meka t'a sashi e ụmadu iphe ngyọ o mekoberụ bụ onye gude opfu Chileke eme emereme, woru oke obu imiko Chileke gwọ l'ali, onye ọ dū nọhu bọ Chileke g'anụkwanụ aphụ (Hiburu 10:28-29; 2 Pyita 2:1-14).

Ọ bụru lẹ obu ghụ dū ge iphe ẹseru ẹse yẹ, biko nwunne mụ, gude obu ghụ lofu kpọ mkpu kwaku Chileke, be ekyehekwa ọzo, ryọ e t'ọ bya adzofuta ghụ. “Ọ dū njikeru oge lofu, ọ l'agụ e ẹgu igbaharụ ndụ gude ẹpha Jizọsu kyọru bya (Hiburu 7:25). Jizọsu dū njikeru l'gbaharụ iphe ngyọ ụmadu meru lofu, m'ọ bụru lẹ onye ẹhu tarụ onwo iye ụta, gude obu e lofu kyọru Chileke bya. Oge ẹhu b'ọ g'apfushi ọru Sẹtanu ọhu, ọ bya achishi e ụnwu anụ ngyọ ọhu lẹ obu e. Kyọru Jizọsu bya biko. Gude awa obu onye igbogbo gude kyọru Jizọsu bya bya ashie, “Ọ bụru lẹ ikyọru bọ l'g'eme tẹ mụ gbahụ, imiko iye meru Jizọsu, ọ mashi e ẹka byibe iye, shi e, “akyọru mụ, ngwa gbahụ” (Maki 1:40-41). Mele ọ buru lẹ ishi e ọnwu, nọdu l'ochi, bọ l' nwe ọlile ẹnya, ọpho o nwedu onye g'eyeru ghụ ẹka, maka l'! gberụ hata ọnwu kama l' hata ndzụ, j me iphe ngyọ nweru ụgwọ, ụgwu e ẹhu bụru “ONWU” (Romu 6:23).

NKỌWA IPHE ẸSERU ẸSE K'ẸSATO

L'ẹka bọ anyi nọ ahuma onye meswe lẹ onye ishi ike, bụ gbogbo b'ọ l'akpofu mbọku ọ g'ekweta lẹ Kụrayisutu gbururu o ruwọ mbọku ọnwu e. Gọdo bọ ẹhu n'afukashi e ụfu, ogozhi gudewarụ e, ngyọmu ngyọloko bụ ọnwu gberụ bya oge ọtudu ẹnya e, lẹ oge ọ kyọdu e. Ẹgu iphe ngyọ ọ agbalawa. Ụnwu iphe l'atsogbashi ụmadu ụtso ọhu, bụ yẹ

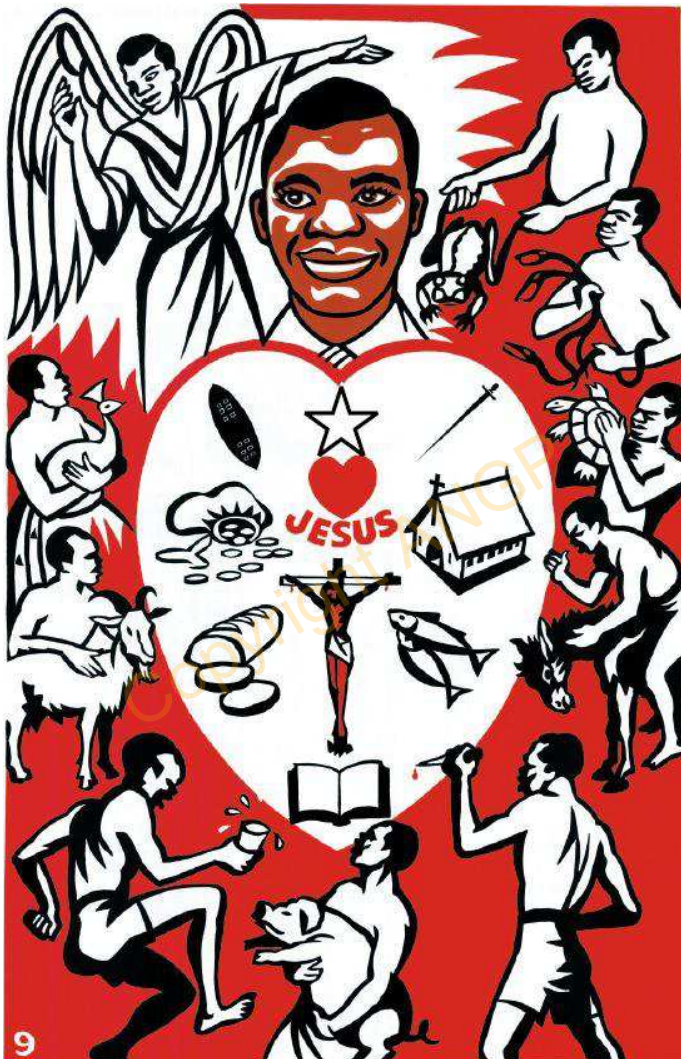
8. IKPE ONYE L'EME NGYỌ NGYỌ

l'eme tẹ ụmadu bẹ ẹkweta lẹ opfu Chileke ẹhu agụbuhuwa e. Ụgwo iphe ngyọ o meru nọwa e l'ifu godo. Ọku maa ahụ a l'anogye e pfuru e o gude iye akpọ ebọ ebo l'afu afu bọ dowarụ e ẹnya godo lọ ezhi opfu b'ọ bụ. Godo b'ọ n'agu e ẹgu i pfu yeru Chileke ẹhu a l'anọ e pfuru e maka e, akaru e l'o yeru e obu ọpho ọ dọ ẹkwe. Godo bọ ndụ oyi e aduhe ẹkwe abya apfunyabe agodo ọ ze aze. Godo bọ nkwa ẹphurephu ọhu ẹhe l'ekwepeshi aduhe eyeru e ẹka, ọpho ẹku ọ kpakọberu adu eme tẹ ndzụ e kagba ogologo. K'ọ l'aburu l'ọ g'eme tẹ ivu ovu lẹ obu kẹ n'abya inyigbu e nyi habota. Godo b'ọ nọwa atsu e l'ẹhu l chikọbe obu yẹ l'ẹke Chileke nọ. Maka l'eze egyo maa bụ Setanụ aduhe ẹkwe ene iye ohere l me iye nyi.

Iphe dughashi e ree, bụ yẹ b'ọ l'arwadụ urwa g'ọ g'eme nweta e, dughbuwa e ashi godo. Godo b'ọ matarụ lẹ nkwa ndụ Reverenụ ama onye Chileke bụ, le ndụ Pastọ l'adzọ ẹfo he ẹhu, lẹ ndụ Chọchi gbashi aduhe e yeru e ẹka. G'ọ jikarụ obu Chileke yeru e, bunu godo b'ọ g'apfuru lẹ ifu Chileke zaa aji maka iphe ngyọ o meru lẹ ifu Chileke. Godo b'ọ matarụ lẹ "Ụmadu l pfu le ifu ikpe Chileke dzu ndzụ bụ iphe ọtsulehu!" (Hiburu 10:31). Mbụ b'ọ n'ekye lẹ ye g'eworu obu yẹ ye Chileke l'ẹka oge ọ sọru e, mọkwanụ yẹ ekwe lẹ Chileke meye byagude inwụ. Mele godo bọ oge aduhe. Ibvu ụmadu bọ n'anwushi nyi oge ẹhe atutudu ẹnya l'ẹhe g'anwụ, ọpho ẹhe adu ẹnwe ohere kẹ ikweta lẹ Chileke l'onu onwu ọhu. Yẹ bụ l'ọ dọ ree t'ụmadu woru, ndzụ e yẹ Chileke l'ẹka oge ohere nọhedu. Godo bụ kama olu aryọ Chileke k'ọ n'anụ mbụ, bụwa iphe onye meswe e jjikarụ ozu ọma n'anụ bụ olu onye ikpe iye e, bụ Ọkpara Chileke le onye ndzofuta ahụ ọ jikarụ, g'ọ n'ashi, shi lẹ ifu mụ lufu, laa l'ọku ali maa, bụ ẹke akwakọberu Sẹtanu lẹ ndụ l'egyeru e ozu" (Matiyu 25:41). "Onye ọbule g'anwuchima, me lọ e megbuọ Chileke ekpe onye ẹhu ikpe" (Hiburu 9:27).

NKỌWA IPHE ẸSERU ẸSE KẸ TETE

Iphe ẹseru ẹse kẹ tete ye n'ekoshi onye kweshiru ike, iphe ọtsulehu byahaberu e ọ nọshi hụ ike lẹ ime Chileke gburu

9. OBU N'EMERYI EMERYI

rwuo lẹ ishi. Obu yẹ bọ anwalewaru lẹ iphe lofu, mele o nwedu oge ọ nonyaru shi le ike abvwa yẹ. Oge ọ bule ọ nọ lẹ iphe ọsulehu bu Jizosu b'ọ l'anọ ẹku t'ọ bya agbamkpu ye. Ọ buru Jizosu ọhu bọ n'edu e nyi aghata iphe ọsulehu ọwa yẹ lofu. Ọ bọdu sọ l'ọ kweru itso agba ọso eligwe, kama l'ọ nọwa agba e, kweshi ike, woru obu e lofu ye lẹ igye ẹligwe ẹhu ọ lẹ lee Jizosu bu onye vu ọzo ọso anyi n'agba ahụ ẹnya" (Hibururu 12:1-2).

Setanu lẹ ndu l'egyeru e ozu nopheru obu onye kweru lẹ kurayisutu ye, iphe ẹhe n'eme bu g'onye ẹhu kweru lẹ Kurayisutu g'eshiswe ọzo, mele ọ l'ẹnwedu ishi. Umadu ime ọga, l'ẹkpuryi ẹgo, le ime ngyo ngyo nophereduru ẹhu ye. L'ẹke agụ nọ mbu buwa Jaki bọ nọ e nyi. Yẹ n'eme tẹ o doo anyi ẹnya lẹ iphe ngyo l'agbanweshi ẹpha e gude maru e akyo anyi abya me anyi b'ahube he ama. Mele onye bu ọkpobe nwa Chileke l'akwabe ẹnya, ọ l'a hube he ama me o gude habe ẹpha Chileke bya. Maka lẹ opfu Chileke lẹ Maa Nso Chileke l'anọ akarụ e ke bu ire nanu. Nwoke ẹhu paa ako mee angu, ete ebvu agbaphe nwa Chileke ẹhu mgburugburu, bu meka te mee ẹhu gu nwa Chileke ẹhu. G'ọ g'abya etsoru he angu nwe mee, eryipheshi iphe k'ụwa yẹ nwe. Mele o nwedu iphe ọ l'emeta maka l'ọ wowaru ndzu e lofu ye Kurayisutu l'eka ọ jikawa iphe ke ọwa l'egu e lofu swimu. Onye k'ẹbo nọ lẹ iphe ẹseru ẹse gude ọma ebvu nwa Chileke ẹhu. Yẹ n'ekoshi iphe iphere a l'eme unwu Chileke, agburu onu, le opfu azu ndu ekwedu lẹ Chileke l'anọ emepheshi gele ẹhe bu unwu Chileke l'anọ epfuru he. Ẹhe bya ẹhe abya anoswiru unwu Chileke, g'ẹhe g'ahuma iphe ẹhe g'egude ebvu he onu l'azu. Mele nwa Chileke aduru anga nshi eyeru he, sọ iphe ọ n'akpa ishi e l'echinu bu ke Chileke pfuru.

Iphe ẹseru ẹse yẹ n'ekoshi nwa Chileke n'anyata opfu Jizosu ke n'ashi, "Ọ nọdu ghụ kagbu ree oge ndu umadu n'epfuru ghụ opfu iphere, eme ghụ mkpa, ẹfu ghụ ifu, adzu ọka ẹkpu ghụ maka l'i n'etso ọzo mube Jizosu nwe ẹhu uto maka l'ugwo ọru n'ekye ghụ nyi paru ẹka." (Matiyu 5:11-12). Obu ngyo anyi l'ngyomugyoloko ọhu bu Setanu kpo iphe k'ụwa yẹ

achi anyi g'anyi g'aghachi azu bya ɛsoru ɛzo ke Setanu ohu, gbado oke iye obu Chileke yeru anyi ehu. Mele ezhi nwa Chileke ehu l'egude oke ehu utso le olile enya nɔgudeshie ike, gude obu e lofu ashi, "Onye g'ewofukota mu le oke iye obu Kurayisitu? Mo iphe ɔsulehu o, to iphe ishi ike, to ime mkpa, tonu eguu le be nwe ego, tokpo iphe l'emeogozhi, tonu onwu?" (Romu 8:35). E e, le iphe lofu bo anyi ka ike, sɛbe l'iyee aka onye ehu yeru anyi obu ohu bu Jizosu. G'o bu l'ezhi nwa Chileke ehu yewa ngwa ogu Chileke, b'o nwewaru ike o g'e gude alwu ogu emeryi ike ke onye ehu anyi du ashi bu Setanu. Oge Setanu g'abya itso anyi ogu, kporu iphe ɔsulehu kpuo anyi bu oge ehu bo Jizosu g'abya evuru anyi ɛzo ogu, lwuru anyi ogu gburu ruwo le ishi. Jizosu bo anweleru l'uzo lofu, o meryigbuo l'ehelofu. O buru kurayisitu bu onye anyi g'etso l'azu me anyi enweta oke okpu eze ehu Chileke kweru anyi nkwa e, ke bu ndzu a l'abvudu abvu Chileke kweru anyi nkwa e ehu. (Efesosu 6:10-18; 1 Pyita 5:4).

MKPQKPOODO n'ekoshi onye ako le ukye iye du okay, le b'enwe ntupe me nanu. Akpuru obu n'ekoshi ikweshi ike, Maa Nso Chileke le ndzu Maa Nso Chileke n'achi. Maa ozu Chileke nochiru enya opfu Chileke ke n'anyataru e oke urwu n'ekyeru e ndu kweshiru ike gbururu ruwo le ishi. "Ndu lwuru ogu ohu lwuta bo mu g'ene ike t'ehelofu tsoru ryie akpuru oshi ke ndzu ohu, ke pfu l'okpoku Chileke ehu" "Ndu lwuru ogu ohu lwuta bo onwu ke ugbo ebo ohu a l'egbunwedu. Ndu ohu lwuru ogu ohu lwuta bo mu g'ene manu engu ohu e woharu ewoha. A ga mu enekwa hu ehelofu nkpuma okya e deru epha ofu le iye" "Ndu lwuru ogu ohu lwuta nyi, ye bu ndu kwerushiru ike eme iphe du mu ree ehu, bo mu g'ene awa ike ehu nna mu neru mu ohu," "Ndu lwuru ogu ohu lwuta nyi ehu bo mu g'eyebe uwe okya, opho mu a l'ewofudu epha he l'ekwo ke ndzu ohu. Le ifu nna mu, le ifu ndu maa ozu bo mu g'epfu ye t'oha-lofu maru l'ehelofu tso mu" "Onye lwuru ogu ohu lwuta bo mu g'eme obvulali l' Ulo nso Chileke mu, opho mu a l'ahafunwedu e" "Ndu lwuru ogu o lwuta e bo mu g'ene ike t'ehelofu donyabe mu le mgboro okye eze mu, awa ge mu lwuru lwuta mu donyabe okye eze nna godo." (Ophulanya 2:7,11,17,26; 3:5,12,21).

ẸKPA EGO GHE ỌNU n'ẹkoshi l'ọ bọdu sọ obu e bọ o woru nee, lọ g'ẹgo o nweru bọ o wonweru hụ nne Chileke t'o wota, te o mee yẹ g'ọ sọru e. Kama ọ g'anọ emebyishi ẹgo o nweru, bọ o gude iye eyetarū ndū ogbe ẹka, ọ l'apfū oke iryi e, ọ l'egude iphe lofu o nweru agya Chileke, j kutse ẹpha Chileke kpū bụru sọ iphe dū e ree.

ISHI BREDI NANỤ LẸ AZỤ n'ẹkoshi l'ọ l'adzū ndzū l pfube ẹka ọto, ẹjikwa onwo iye. Ọ l'emebyishidū onwo iye lẹ ingū mee l'eme eme, mọkwanū ẹryi nryi ekweshidū tẹ nwa Chileke ryi (Ọru ndū ozu 15:20). Ọ l'emebyishidū ego, ọpho ọl'emebyidū ẹhu kẹ bụ ọlo nsọ Chileke sūbe lẹ ita lẹ ikpọ ẹnwuru ọbule. Ọpho ọ l'angūdu egyọ ọbvū gẹ gufu. Kama l'ọ l'eryi iphe kweshiru e nyi, yele nry l'edozhi ẹhu. Obu e ghọwarū ọlo a l'anọ epfu eyeru Chileke. Ọgbako unwu Chileke adzọfutarū bụ sọ ẹke j l'ahuma e oge lofu, ọ l'akwabe onwo iye ubvu l'ọ nọdu lofu. Sọ ipfu yeru Chileke lechinū bọ l'adu ẹ ree, m'ọ nọ lẹ Chọchi, mọkwanu l'ọlo b'ọ l'anyazọdu oge o deberu o gude epfu eyeru Chileke. Maka l'ọ dowaru e ẹnya le nwa Chileke afūdu itse itse lẹ b'a nọ epfu eyeru Chileke oge lofu.

ẸKWO GHE ỌNU n'ẹkoshi lẹ Bayiburu bụ ẹkwo g'ẹ pfu-yarū gheberu e ọnu, ọ l'agu e gbogbo tugbogbo, ọ l'ẹnweta amamiphe, ike, ndzū, iphoro, gẹ iphe dū ree ọzogbashi lẹ iye. Opfu Chileke bụwa oryi ọku o gude ahuma ọzo, lẹ opfu o gude emeryi Sẹtanu bụ onye ọhu ọgu anyi. Gọdo bụ opfu Chileke l'echinū bụ nryi o gude azū obu e, lẹ minyi o gude atūji obu l'ẹgu minyi n'agu e nyi, lẹ minyi o gude aghūkya onwo iye inyi l'ẹhu, yele inyo o gude ẹnyo onwo iye.

Ọ l'agu e ẹgu j pa obe iye oge lofu maka l'ọ marū l'ọ bụru l'umadu apadū obe bọ okpu eze adū. Ọ makwarū hū lẹ yẹ tsowa Kұrayisutu gbalihu l'onwu b'ọ g'anonu adzū ndzū ọfu. Sọ iphe l'atsọ e ọtsu bụ j bọ ọgya g'eshi egye ozu ọma lẹ oge a ala eligwe. Ọ bụheduwa kẹ j nọhedu l'ụwa (Colosi 3:1-2). Gọdo bụwa oge lofu b'ọ dū njikere j lapfu Chileke. G'ọnodu e dū bụ gẹ kẹ oshi ẹhu akuru le mgboro minyi

ẹhu, kẹ l'amyi akpuru oge o kweshiru (Ebvu oma 1:3) G'ọ dọ bu g'ezhi ẹlaka vayinu ọhu, kẹ l'amyi akpuru paru ẹka ahụ. Ọ maa iphe bu l'umadu l'atsụ onwu ebvu, maka l'ezhi iye obu Chileke ẹhu ọ nataru sibe l'ẹke Maa Nso Chileke no jiru e obu godogodo.

NKỌWA IPHE ẸSERU ẸSE KẸ IRYI

Jizosu shiru "Mụ bu igbalihu lẹ onwu lẹ ndzụ, onye ọbule kweru lẹ mụ b'ọ buhaberu lẹ onye ẹhu nwuhuru b'ọ g'adzunweru ndzụ ọzo. Mẹ ndzụ ndzụ kweta lẹ mụ bọ a l'anwunwedu ọzo" (Jonu 11:25-26). "Onye ọbule numaru olu mụ kweta lẹ onye ẹhu yeru mụ nyi bọ nwewaru ndzụ ọhu k'a l'abvudu abvu ọhu. A l'ekpenwedu e ikpe ozo, maka l'o shiwa l'onwu ghata byawa lẹ ndzụ" (Jonu 5:24). Onwu a l'eyihedu unwu Chileke ebvu, ọpho iphe ọsulehu shi l'onwu abuhedu maka unwu Chileke. "Onwu bọ emeryiwaru, Onwu ewe bọ ike ghụ ọhu nọ? Onwu ẹwe bọ ike ẹhu i gude agba ahụ nọ. Ekele duru Chileke, onye l'ene anyi ike sibe l'ẹke nwe e Jizosu kurayisitu nọ." (1 Korinti 15:54-57).

Onye dzuru ndzụ, yele Chileke dọ lẹ ree b'ọ nwedu iphe g'eme t'ọ tsu onwu ebvu. Oge onwu e rwuo o gude ẹhu utsu tugbuo nwajii. Awa gẹ Polu onye ozu pfuru e shi "Apfu mụ l'eshinabọ ọzo iphe nabọ, ọ nọhu agụ mụ tẹ mụ tugbuwaru jepfu Kurayisutu, kẹ bu yẹ bọ kagbu iphe lofu ree" (Filimonu 1:23). Onye ọ bule bu nwa Chileke bu iphe l'anọ agụ e ẹgu bu g'ọ g'eme hụma ifu Chileke. Chileke ẹhu bu yẹ bọ nwe e nwuhuru l'eli obe maka ndu l'eme iphe ngyo. Maa Nso Chileke l'anokwa hu a nyataru e maka opfu Onye nwe anyi Jizosu, ke n'ashi, "B'atsukwa ebvu, ọpho obu b'etekwa ghụ ophe. Kweta le Chileke, unu ẹ kwetakwahụ lẹ mụ. L'ulo nna mụ b'onu ulo dọ ibvu, a nọ mụ abya i duta unu gye edebe l'ẹke mụ nọ, męka unu a nodu l'ẹke mụ nọ" (Jonu 14:1-4). "Iphe umadu a kala ahumaswe, iphe ukye umadu akala agbataswe l'ọ g'eme bu yẹ bọ Chileke kwakoberu deberu ndu yeru e obu" (1 Korinti 2:9). Onwedu awa opfu umadu g'e gude kowa iphe Chileke kwoberu deberu ndu n'eme iphe Onye nwe anyi Jizosu kyoru l'ụwa yẹ.

10.  MADU ILAPFU CHILEKE, OKE IPHE D  BURYI
BURYI B'Q B 

Lẹ iphe ẹseru ẹse yẹ bọ anyi nọ ahuma lẹ kama ọ g'ano atsọ ọnwu ebvu, bụ ndụ maa ozu Chileke bọ nọ ekwe t'ẹhe duta e dularu Chileke. Godo b'a tofwaru maa e l'akpuru obu e lẹ mkporo, a guyawa eligw ọ l'a lapfu Jizosu bụ Onye nwe anyi lẹ onye yeru e obu nwuhu maka e l'eli obe. Oke ẹhu utsọ b'e gude a nabata e lẹ eligwe lẹ ifu Chileke bụ ẹke Onye nwe anyi Jizosu nọ ekwe iye, bụ ẹke a g'ashi e tokwa ẹhu, ezhi nwa mu, onye meru iphe g'akporu e, tsoru mu nwe ẹhu utsọ! (Matiyu 25:21). Setanu enwehewa ike l'ẹke ọ nọ, "Maka l'oge nwoke ogbe ẹhu nwuruhu bọ ndụ maa ozu Chileke byaru eduta e gye ẹ debe l'ẹke Eburahamu do eryl iphoryi l'eligwe." (Luku 16:22). Mu numa olu shi l'eligwe ashi, "Unu dee yẹ l'ekwo l'onodu ndu nwuhuru godo l'ẹke ẹhe nọ ẹgye ozu Onye nwe anyi kagbu ree! Maa ozu ọhu zachi e, e e, ẹhe g'atuta unme lẹ ozu ẹhe nọ abya inyogbu onwo he ọpho ọhu maka lẹ ugwo ọru he tsowa he a laa." (Ophuleny 14:13).

OPFU I NMA OKWA IKPE AZU

Ndu mu yeru obu n'agu ekwo yẹ te Chileke yeru unu ẹka te unu ryọ Chileke t'o meya obu unu. Godo b'ọ n'epfu eyeru ghụ ashi "Gude obu ghụ lofu ghazhiru mu ifu nwa" (Dituronomi 30:2). Woru ike ẹhu i nwe ẹhu lẹ iphe be ekweru ghụ nyi ẹhu, obu ọhu l'agbakashi ghụ nyi ẹhu nee Jizosu l'ọ g'agbanwe iyẹ nee ghụ obu ọfu. B'ekwehe tẹ obu ghụ lẹ iphe l'agugbashi ghụ nyi chi ghụ ẹswe, Maka l'ọ l'ime obu ụmadu bọ ẹgyọ nggomunggo l'eshi. Ọ buru ẹgyọ nggomunggo ọhu l'eme tẹ nwanyi mee kẹ nwoke, yẹ bọ l'eme tẹ nwoke mee kẹ nwanyi. Ọ buru yẹ l'akpata ẹgyọ nggomunggo, ẹgyọ nggomunggo ọhu l'akpata izhi oshi lẹ igbu ọchi, iryi ogoryi, i nwe ẹnya ọfuu, ime ẹgyọ umere; lẹ igbo ọgho, gẹ ime daadaadaa. Yekwahu l'akpata ụmadu idu mgbashi, lẹ ipfubishi ụmadu, gẹ iwoli onwonye eli; yẹ l'ime eswe eswe." Hafu ime iphe ngyọ gudeshi e ezhi iphe ike. Maka lẹ ime iphe ngyọ bụ sọ urwu tso iye nyi bụ ọnwu. I me ree g'eme te Chileke

nee ghụ ndzụ kẹ a l'avụdu abvụ lẹ ime Onye nwe anyi bụ Jizọsu (Romu 6:23).

Gube onye kẹ wowarụ onwo ghụ yẹ Chileke l'ẹka, gude shi e opfu Chileke ẹhu akuzhiru unu ike, kukebe nọshi ike lee Chileke ẹnya, gụ lẹ Kụrayisitu a l'emegbabe oge lofu” (2 Timoti 1:13). Nọhu ọ kwahụ bụ lẹ Pọlu denweru l'ẹkwo (2 Timoti 1:12) shi, “A marụ mụ onye mụ kwetarụ woru onwo mụ ye l'ẹka, o doru mụ ẹnya l'ọ g'ekyekwabe iphe o yeru mụ l'ẹka gbururu rwuọ mbọku ọhu” Woru onwo ghụ ye Chileke l'ẹka, nwụ opfu e gẹ i g'anọ etse lẹ ime iye, i l'ẹpfu eyeru Chileke oge lofu lẹ ike Maa Nsọ, i ye Chileke obu ghụ lofu; i leshibe Jizọsu ẹnya, kẹ bụ yẹ bụ ụzo, ezhi opfu lẹ ndzụ. Yẹ bụ Onye nwe anyi, t'ọ doo ghụ ẹnya lẹ ọ nọkwa aghachi oge adụdu ẹnya abya l' duta anyibe ndụ kweru lẹ iye. Yẹ bụ Eze kagbu eze lofu, Onye nwe ndụ nwe ụmadu lofu. (1 Timoti 6:15).

Yẹ l'ẹchinụ bụ onye furu igboberu ghụ ẹka i l'adadụ. Yẹ bọ g'eme tẹ gụ b'ẹnwe ntụpo, i gude ẹhu ụtsọ bya lẹ ifu Chileke ẹhu l'anwụ akpaburyi ẹhu. Tẹ Chileke bụru onye a g'akwabe ubvu gbururu gye e yee l'ẹpha Jizọsu bụ Onye nwe anyi sùbe lẹ gbururu gye eye lẹ gbururu Amenụ” (Judu 24-25).

A SPECIAL WORD FROM ANGP
UN MONDE SPÉCIAL DE L'ANGP
UMA PALAVRA ESPECIAL DA ANGP

This booklet "The Heart of Man" is available in over 538 languages and dialects spoken throughout the world (Africa, Asia, The Far East, South America, Europe, etc.) Our Heart Book is now also available on cell phones, tablets, etc from www.angp-hb.co.za or as an APP "Heart of Man" on Android phones.

Le livre du "Coeur de l'homme" peut être obtenu en plus de 538 langues et dialectes parlés dans le monde entier, à savoir: Afrique, Amérique, Asie, Extrême Orient, Europe. Notre Livre du Coeur est maintenant aussi disponible sur votre Téléphone cellulaire, plaques, etc. de www.angp-hb.co.za ou comme une Application "Heart of Man" sur téléphones Android.

Este livro "O Coracao do Homem" é obtido em mais de 538 linguas e dialectos falados em todo o mundo, a saber: (Africa, Asia, America do Sul, Extremo Oriente, Europa, etc). O nosso Livro O Coração do Homem também está agora disponível em telefone celular, tablets, etc. de www.angp-hb.co.za ou como um aplicativo "Heart of Man" nos telefones celulares Android.

The 10 heart pictures contained in this booklet are also available in the form of large coloured picture charts (86 x 61cm) bound together in a set of 10 pictures. These "Heart Charts" can be obtained with European or African features and are particularly suitable to be used in conjunction with the Heart Book for class-teaching, open air evangelization etc. Kindly contact us to ascertain the latest subsidized price of this chart.

Les 10 images du coeur qui figurent dans ce livre peuvent être obtenues en tableaux de couleur, format 86 x 61 cm, avec des physionomies européennes ou africaines. Ils peuvent être utilisés en même temps que le livre du coeur pour des classes bibliques, a

l'ecole du dimanche ou lors de reunions de plein air. Soyez aimable de nous contacter pour assurer les derniers prix en cours du tableau.

As 10 imagens do coracao, contidas neste livro podem ser obtidas num conjunto de 10 imagens em colorido no tamanho de (86 x 61 cm). Estes "Cartazes do Coracao podem ser obtidos com caracterfsticas Europeias e Africanas e podem ser usados em conjuncao com o mesmo livro em classes de ensino biblico, evangelizacao ou ao ar livre. Agradecemos que nos contacta- se para confirmacao do ultimo preco dos cartazes.

Kindly write to us if you are able to assist us with further translations of our free Gospel literature, informing us of the language into which you could translate this Gospel literature. Your assistance would be appreciated.

If you have found salvation in Christ, or have been otherwise blessed through our Gospel literature, please let us know. We would like to thank God with you, and remember you further in our prayers.

Nous vous invitons a nous contacter pour faire des arrangements concernant de nouvelles traductions de notre litterature, nous informant de la langue dans laquelle vous pouvez traduire cette litterature evangelique. Votre aide sera beaucoup appreciee.

Si vous avez trouve le salut en Christ ou si vous avez ete beni par notre litterature, nous vous prions de nous le faire savoir. Nous aimerions remercier Dieu avec vous et prier pour vous.

Nos vos convidamos a nos contactar, afim de fazer qualquer arranjo concernente a novas traducoes de nossa literatura em outras lnguas. Vossa assistencia sera muito apreciavel.

Se tem encontrado a salvacao em Cristo, ou se tem sido abençoado por intermedio da nossa literatura evangelica, faca o favor de nos

informar. Pois nos gostaríamos de agradecer a Deus juntamente convosco, e lembra-lo sempre em nossas oracoes.

For free Gospel literature, books and tracts in over 538 languages, write to:

Pour obtenir gratuitement de la litterature evangelique, des livres et des traites en plus de 538 langues, ecrivez a:

Para obter gratufamente a literatura evangelica, livros e folhetos em mais de 538 lnguas diferentes escreva para:

E-MAIL: info@angp-hb.co.za
info@angp.co.za

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191

PRETORIA

0001

R.S.A.

A Gospel Literature Mission financed by donations
Une Mission de litterature evangelique financee de dons
Missao de literatura Evangelica financiada por donativos

(Reg. No. 1961/001798/08)